Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פרייז 15 גראשען | היינט 10 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 265 | Łódź, Wtorek, 15 listopada 1932 r. | צענטער יאהרגאנג | לאדז, דינסטאג, ט״ז מרחשון תרצ״ג | № 265

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — 224-71 אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל.

יודישער ווירטשאפטליכער קאנגרעס

צו ווידעראויפבויען די יודישע עקאנאמישע פאזיציעס אין פוילען

נעכטיגע גרויסע ווירטשאפטליכע בעראטונג איז ווארשא

וו א ר ש א, 14 (ימ״א טעלעפאניש).

היינט איז פארגעקומען א ווירטשאפטליכע בעראטונג, אין וועלכער ס׳האבען זיך בעטייליגט פארשטעהער פון ווירטשאפטליכע און געזעלשאפטליכע ארגאניזאציעס און אויך פארשטעהער פון דער פרעסע. די בעראטונג איז צוזאמענגערופען געווארען אויף דער איניציאטיוו פון צענטראלען קליינהענדלער-פעראיין.

אויף דער בעראטונג איז ארומגערעדט געווארען די קאטאסטראפאלע לאגע פון יודישען מיטעלשטאנד אין פוילען. דער יאוש וואס הערשט אויף דער יודישער גאס, פיל קהלות זענען בעדראהט אונטערצוגעהן.

אין דער דיסקוסיע האבען זיך בעטייליגט די גרעסע-פארשטעהער: לעוואקאוויטש, סטופניצקי, הלל צייטלין, אלחנן צייטלין א.א.

אין דער אנגענומענער רעזאלוציע ווערט אונטערגעשטראכען, אז די ווירטשאפטליכע לאגע פון יודישען מיטעלשטאנד אין פוילען איז א קאטאסטראפאלע. ס׳איז בעשלאסען געווארען צו רופען א ווירטשאפטליכע קאנפערענץ פון די יודען אין פוילען, כדי צו שאפען אנ׳ארגאן צו פאראייניגען אלע כוחות פאר׳ן ווירטשאפטליכען ווידעראויפבוי פון די יודישע עקאנאמישע פאזיציעס אין פוילען.

אין ארגאניזיר-קאמיטעט זענען צווישען אנדערע אריין: גוטערמאן, געפנער, גלאצער, דעפ. ווישליצקי, גאטליב, זינדעלעוויטש, מאזעס, ליבערמאן, ליקערמאן חיים ראסנער, הלל און אלחנן צייטלין, ראטענשטריך א.א.

18 מיטגלידער פון הסתדרות בעקומען פערשידענע טערמינען תפיסה

צוליב׳ן צוזאמענשטויס מיט די רעוויזיאניסטען

י ר ו ש ל י ם, 14 (י.ט.א. טעלעגראפיש)

אין געריכט איז היינט פארגעקומען דער פראצעס געגען 25 יודישע ארבייטער, צוליב׳ן אינצידענט פון די רעוויזיאניסטען מיט הסתדרות׳ניקעס אין פרומקינס ביסקוויטען-פאבריק. 8 אנגעקלאגטע הסתדרות׳ניקעס האבען בעקומען צו 3 חדשים, 10 צו 1 חודש ארעסט אדער צו 10 פונט שטראף. די איבריגע זענען בעפרייט געווארען.

יודען אנטלויפען פון מאנדזשוריען קיין שאנכאי

ש א נ כ א י (יט״א) קיין שאנכאי קומען אן פיל יודישע פאמיליעס פון כארבין, וועלכע פערלאזען מאנדזשוריען צוליב פערפלייצונג, בירגערקריג און עקאנאמישען קריזיס. דער גרעסטער טייל אנקומענדע געהערט צום מיטעל-שטאנד. אבער אויך אין שאנכאי איז די עקאנאמישע לאגע נישט קיין גוטע. די, וועלכע קענען זיך נישט איינארדנען אין שאנכאי, צושפרייטען זיך אין די טיפערע ישובים אין פארט-שטעט פון דרום-כינא. זיי עפענען געוועלבער, רעסטאראנען און פערשידענע אונטערנעהמונגען צו בעדינען די ארטיגע אויסלענדישע בעפעלקערונג. עס געפינען זיך יונגע יוד. ישובים אין אזעלכע ערטער פון כינא, וואו נאר אויסלענדישע שיפען שטעלען זיך אב.

יודיש טעאטער פילהארמאניע

אנפיהרונג: א. בעזמאן און א. שטאקפעדער

פרייטאג, דעם 18 נאוועמבער ד. י.

גראנדיעזער טעאטער-אווענד

אנסאמבל:

די בעריהמטע סובריעטין

רעגינא צוקער

בעריהמטער ארטיסט און זינגער

הערמאן פעניגשטיין

בערטא זאסלאווסקא, עווא שטאקפעדער, ליזא שלאסבערג, סאניא בעזמאן, לעאן געטליבערמאן.

קארל צימבאליסט, אהרן אייזענבערג, יוסף נייווירט, דוד האמבורגער

דיריגענט: ל. זעלמאן.

עס ווערט געשפילט:

1) דער געקויפטער חתן

קאמעדיע אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ.

2) דאס חזנ׳דל

2-טער אקט.

3) ליד און טאנץ קאנצערט-קאנקורס:

רעגינא צוקער: 1) יוסל... 2) 7 גוטע יאהר. 3) איך דאנק דיר גאטעניו. 4) א יודיש יונגעל — פון דוד בייגעלמאן.

הערמאן פעניגשטיין: 1) א חזנ׳דל אויף שבת. 2) אל תשלחינו מלפניך. 3) אף ברי. 4) אהבת עולם.

בערטא זאסלאווסקא: פאלקס לידער. לעאן געטליבערמאן: ראמאנסען. עווא שטאקפעדער און אייזענבערג: קאמישע דועטען. ליזא שלאסבערג: מאדערנע טאנגאס. יוסף נייווירט: קופלעטען.

בילעטען שוין צו בעקומען איז קאסע פון פילהארמאניע.

זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20.

מיטוואך, דעם 16-טען ליסטאפאד, פינקטליך 9 אווענד, ווערט פארקומען

איינאייגציגער רעליגיעזער קאנצערט

פון וועלט-בעריהמטען אויבער-קאנטאר פון ווארש. סינאגאגע ר׳

משה קוסעוויצקי

וועלכער וועט אויספיהרען תפלות, פאלקס-לידער און אפערן-אריעס פון זיין נייען רעפערטואר

ביים קלאוויר: פר׳ ליכטערמאן-דאווידאוויטש

זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20

6069

צוליב דעם 10-טען יאהרצייט פון חזן-קאמפאזיטאר ר׳ אברהם דוב בירנבוים ז״ל, וועט משה קוסעוויצקי זינגען א קאפיטעל תהלים און מאכען א הזכרה נאך דעם פערשטארבענעם.

בילעטען צום פרייז פון 1,09 זל. שוין צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע טעגליך, פריה פון 11 ביז 2 א זייגער און נאכמיטאג פון 5 ביז 7 א זייגער.

די שוידערליכע בוי-קאטאסטראפע אין ווארשא

לויה פון די 5 יודישע קרבנות

ווארשא, 14 (טעלעפאניש).

אין דער פריה האט די מאכט געהאט פער-דיכערט, אז די יודישע קרבנות וועלען נישט גע-פלמעסט ווערן. שפעטער האט אבער די פראקורא-טור פעראָרדענט יא צו פלמס'ען צוליב דעם, וואס מען דארף פעסטשטעלען די סבה פון טויט.

עס איז געשטאנען די פראגע צי די קרבנות זענען אומגעקומען פון דער שטיקענדער לופט פון די בעהאלטענע גערשטען פון דער בראָוערי, צי פון די שטיקער ציגעל, וואס זענען מאסענווייז געפאלען. די דאזיגע פעסטשטעלונג איז נויטיג פאר'ן פראצעס, וואס ווערט פערפיהרט געגען דער פירמע „האבערבוש און שילע".

די קרבנות זענען געפלמעסט געווארען און עס איז פעסטגעשטעלט געווארען דער טויט דורך דערשטיקען פון די גערשטען-גאזען.

די לויה פון די יודישע קרבנות האט זיך אנגעהויבען 3 א זייגער ביי טאג פון פראזעקטאר-יום. כדי נישט צו שטערען די זיכערקייט אין שטאט, איז לויט א פעראָרדנונג פון רעגירונגס-קאמיסאר די לויה געגאנגען דורך זייטיגע גאסען צום בית-עלמין.

די קרבנות זענען געפיהרט געווארען אין 5 עגלות. אין דער לויה האבען זיך בעטייליגט העכער 15,000 מענשען. די עגלות זענען געוועזען ארומגערינגעלט פון פרייוויליגע יודישע יונגעלייט וועלכע האבען געבילדעט א קייט.

נישט קוקענדיג, וואס פאליציי האט נישט ארויסגעלאזען אויפ'ן בית-החיים, האבען זיך אהין דאך ארייגעכאפט טויזענדער מענשען, איז טאקע ענטשטאנען א גרויס געדראנג און אין רעזולטאט זענען פערהאן פערוואונדעטע און מאסען קברים זענען צוטרעטען געווארען.

ביי דער טהרה איז ענטשטאנען א פראגע צי מען זאל קובר זיין די אומגעקומענע שוואנגער-פרוי לאה גאמבינסקא מיט'ן קינד.

דער מורה הוראה אלי' פעטמאן האט גע'פסק'ענט, מען זאל דאס קינד נישט ארויסנעמען פון דער מוטער, נאר צוזאמען קובר זיין.

די 5 טראגישע קרבנות האט מען קובר גע-ווען אין 5 קברים איינעם נעבען צווייטען.

ביי דער קבורה האט זיך אפגעשפילט הארצ-רייסענדע סצענעס.

„חסד של אמת" וועט שטעלען א געמיינזא-מע מצבה אויף אלע 5 קברים.

דאס מיניסטעריום פאר עפענטליכער שוץ האט אסיגנירט 3000 זל. פאר די געליטענע.

וואס עס דראהט דער פירמע „האבערבוש און שילע"

ווארשא, 14 (טעלעפאניש)

לויט'ן נייעם שטראף-קאדעקס דראהט די דירעקטארען פון דער פירמע „האבערבוש און שילע" א שטראף פון 5 יאהר תפיסה.

די סיבה פון דער קאטאסטראפע

ווארשא, 14 (טעל.)

11 א זייגער פריה איז נעכטען געקומען אויפ'ן ארט פון דער שוידערליכער בוי-קאטאסטראפע אנ'-אויספארשונגס-קאמיסיע, וועלכע האט גענוי בעזיכ-טיגט די חורבה.

נאך אנ'אויספארשונג, וואס האט געדויערט איינציגע שעה האט די קאמיסיע פעסטגעשטעלט, אז די קאטאסטראפע איז געשעהען צוליב דער שלעכ-טער קאנסטרוקציע פון דער וואנד אין דעם ברוי-ערי-בנין.

ביים בויען די וואנד האט דער קאנסטרוק-טאר געמאכט אנ'עלעמענטארען פעהלער.

אזוי ארום פאלט די גאנצע פעראנטווארט-ליכקייט פון דער קאטאסטראפע אויף דער פירמע „האבערבוש און שילע".

עס ווערט אויך פעסטגעשטעלט, אז די בוי-אינספעקציע איז געוועזען פערפליכטעט נעהנטער זיך צו פעראינטערעסירען מיט דער זיכערקייט פון דעם בנין, וועלכער האט זיך געפונען אין אנארמאלער בעדינגונגען.

דער אפיציעלער רעזולטאט פון דער אויס-פארשונג פון דער קאמיסיע וועט ערשט פערעפענט-ליכט ווערען די טעג.

ווארשא, 14 (טעלעפאניש)

די קרבנות פון דער קאטאסטראפע זענען

געפלמס'ט געווארען

אין די אנשטאלטען פון דער געריכטס-מעדיצין, אונטער דער אויפזיכט פון פראפ. גזשיוואַ-דאמ-בראָווסקי.

געזונד-צושטאנד פון די פערוואונדעטע

ווארשא, 14 (טעלעפאניש)

דער געזונד-צושטאנד פון די פערוואונדעטע העניך גורגאל און אלעקסאנדער סא רני, וועלכע ליגען אין שפיטאל, איז ווייטער א שווערער. די דאקטוירים פערזיכערען, אז זיי דראהט נישט קיין סכנה.

וואס עס דערצעהלט אנ'אפגע-ראטעוועטע דורך א נס

ווארשא, 14 (טעלעפאניש)

רחל גארגעל, וועלכע איז דורך א נס אפגע-ראטעוועט געווארען, בעת דער קאטאסטראפע, דער-צעהלט, אז זי איז געקומען צום בעוואוסטזיין ערשט עטליכע שעה נאך דער קאטאסטראפע.

די בראָוערי וועט דעקען די קאסטען פון די געליטענע

ווארשא, 14 (טעלעפאניש)

די דירעקציע פון דער בראָוערי האט זיך פערפליכטעט צו דעקען די קאסטען פון די לויות פון די קרבנות און אויך צו בעצאהלען ענטשעדי-גונג די איבערגעבליבענע פאמיליעס.

די צאהל קרבנות

ווארשא, 14 (טעלעפאניש)

פון די 31 פערזאן, וועלכע האבען זיך גע-פינען אין הויז בעת דער קאטאסטראפע, זענען נאר אפגעראטעוועט געווארען 2 פערזאן.

18 מענשען זענען אומגעקומען און 11 מענ-שען זענען שווער פערוואונדעט געווארען.

פערבאנד פון פוילישע סטודענטען איז אמעריקא

אפעלירען צו די ענדעקישע סטודענטען אין ווארשא זיי זאלען נישט בעפלעקען פוילענס נאמען

ווארשא, 14 (טעלעפאניש)

דער פערבאנד פון פוילישע סטודענטען אין אמעריקא האט צוגעשיקט צום אויסערן-מיניסטעריום אין ווארשא א בריף, אין וועלכען זיי אפעלירען צו דער פוילישער שטודירענדער יוגענד זיי זאלען נישט פערפלעקען פוילענס נאמען דורך די אנפא-לען אויף יודישע סטודענטען און זיי ווערען גע-בעטען צו ארבייטען צוזאמען מיט די יודישע סטו-דענטען אויך צו לעזען די יודען-פראגע.

ווידער כולינאנישע שטיק פון ענדעקישע סטודענטען

אויף דער ווארשאווער אוניווערזיטעט

ווארשא 14 (טעל.)

אויפ'ן מאטעמאטישען פאקולטעט האבען נעכ-טען ענדעקישע סטודענטען ווידער אמאל פערטשע-פעט יודישע סטודענטען.

דער רעקטאר האט די ענדעקישע כוליגאנעס געהייסען פערלאזען דעם זאל.

האבען זיי אבער אין קארידאר דאס זעלבע געטון.

אין אווענד האבען א גרופע סטודענטען פון „גרינעם בענדעל" געווארפען יודען-העצערישע אויפרופען אויף די גאסען מיאדאווא און סענא-טארסקא.

פאליציי האט די סטודענטען פונאנדער-געטריבען.

„לינת-הצדק" לאדז צעגעלניאנא 17

דער פיזיקאלישער טעראפישער קאבינעט

איז טעגליך טעטיג פון 11–1 און 4–6 אווענד און געפינט זיך אונטער'ן אויפזיכט פון א דאקטאר-ספעציאליסט. קווארץ-לאמפען, דיאטערמיע, סאללוקס, עלעקטרישע בעדער.

DOKTOR

H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע, אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

נעמט אן פון 8–2 און פון 5–9 אווענד.

בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען.

Dr. Wajnberg

ספעצ. פון הארץ-און לונגען-קראנקהייטען

ציגעל-גאס 11, טעל. 126-02

נעמט אן פון 9–10 פריה, 3–4 און 8–9 אווענד

רעשטען

לאדז, נאוואמיעסקא 5

פראנט, 2-טער שטאק

פערשידענע קאמגארנס

ביליצער, טאמאשאווער און לאדזער

אויף אנציגער און פאלטענס

ווי אויך די מאדערנסטע דאמען-שטאפען אויף פאלטנס און קאסטיומען

מיט 30% ביליגער

קומט און איבערצייגט אייך, ביי

SZCZĘSLIWY

געפינט נאר

אין פראנט, II שטאק

אכטונג!

נעהרטע מחותנים, לעזט אויפמערקזאם!

דערמיט האב איך דעם כבוד זיך צו ווענדען צו אלע ג. מחותנים, וואס ווילען בעשיינען די שמחות און פערשאפען גרויס פערגעניגען די ג. געסט, זאלען אזוי פריינדליך זיין און אויפגעבען בעצייטענט די טערמינען פון די שמחות ביי דעם לאנגיעהריגען בעקאנטען און בעליבטען מוזיקער און יודישען קינסטלער י. טויבע. וועלכער וועט צוזאמען מיט זיין ערשטקלאסיגען ארקעסטער צופרידענשטעלען אלעמען. מיט אכטונג

י. טויבע, אל. 1 מאי 18

בעמערקונג: איך בעט זעהר מיר גיטיגסט די טערמינען פון די התונות אויפצוגעבען, ווייל איך קען נישט וויסען, ווער עס האלט ביי חתונה מאכען. מ'קען מיר אויך שרייבען דורך דער פאסט.

אויף פערלאנג פידעל, קלאוויר און דזשאדז.

7133

Dr. Z. RAKOWSKI

ספעציאליסט פאר אוירען, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייטען

11 ליסטאפאד 9 (קאנסטאנטינער)

טעל. 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7

נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 11–2.

אין כעלמי פון 8–9 פריה.

Dr. med.

M JAKUBOWICZ

Narutowicza 9, tel. 226-98

נעהמט אן פון 9 – 11 פריה און פון 4–8 אוו.

Dr. med. J. SCHORR

פון IWONICZ

ספעציאליסט

פאר הארץ און סקלעראזא-קראנקהייטען

וואוינט יעצט אין לאדז

גדאנסקא 11, טעל. 226-85

נעמט אן טעגליך פון 4–6 נאכמיטאג.

9289

פאר געלד, ביזשוטעריע און לאמבארד-קוויטעס

צאהלט די העכסטע פרייזן

איזידאר פיאלקא

פיעטריקאווער 7. 6208

וויכטיג נייעס פאר מחותנים!

אויב איהר האלט ביי חתונה מאכען אייערע קינדער. אזוי געהט נישט דינגען פריהער קיין זאל ביז איהר וועט נישט קומען צו-ערשט זעהען דעם פריש ערשטקלאסיגען רעמאנטירטען

ווארשאווער זאל, פאלודניאווא 36

וועלכער איז געווארען איינגעארדענט ספעציעל אויף חתונות און חינוך'ס און אויף פערשידענע פערוויילונגען אדער אויף פארציעס-חתונות אויף די בעסטע בעדינגונגען צו די צוגענגליכסטע פרייזן.

צו אינפארמירן זיך טעגליך פון 7 פרי–10 אוונד אין ווארש. זאל פאלודניאווא 36

נאך קורצע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אין בליהענדען עלטער פון 36 יאהר אונזער לאנגיעהריגער און חשוב'ער מיטגליד

ב"ע יוסף שלאמאוויטש

צו דער לויה, וועלכע קומט פאר היינט, דינסטאג, ד. 15. נאוו. 1932, 12 בייטאג פון טרויער-הויז קילינסקיעגא 15, ווערען אלע מיטגלידער געבעטען צו קומען אבגעבען דעם פערשטארבענעם דעם לעצטען כבוד.

די פערוואלטונג פון מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין, פילסודסקיעגא 12.

7026

די נייע טאנץ-שולע פון ב. ליבאוויטש

פאלודניאווא 36

הויבט אן א נייעם קורס, אבער נאר מיט יודישע געזעלשאפט לאנג און קורץ-געקליידעטע.

איינשרייבונגען פון שילערינס און שילער קומען פאר טעגליך פון 7 ביז 10 אווענד. שבת און זונטאג פון 11 פריה ביז 10 אווענד.

מיט אכטונג

דיפלאמירטער טאנץ-לעהרער

ב. ליבאוויטש.

איך דריק אויס דעם טיפסטען מיט-געפיהל די שווערגעטראפענע

פאמיליע פעלדמאן

צוליב דעם פריהצייטיגען טויט פון אייער זוהן

מאיר ז"ל

זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

אברהם בלאכמאן,

לאדז, זגערזשער 64.

7023

אנדערש ווי אין בעשולדיגונגס=אקט

זענען די סענסאַציאָנעלע דערקלערונגען פון דעם הויפּט־עדות מצד דער בעשולדיגונג, שטשעפּאַן נאָוואַטשיק

דער נעכטיגער 6 טאג פון פּראָצעס פון די לינקע פּ.פּ.ס.

(2) אויף נעכטן, דעם 6־טען טאג פונ'ם פּראָצעס פון די לינקע פּ.פּ.ס. איז אין דער ערשטער רייה פאַרהערט געוואָרן דער עדות שטשעפּאַן נאָוואַטשיק (זשעלאַזנאַ 13), דער בעדייטענדסטער עדות, אויף וועלכער עס האָט זיך דער־עיקר געשטיצט די בעשולדיגונג.

זיינע דערקלערונגען פאַרנעמען עטליכע דרוק זייטן אין דעם בעשולדיגונגס־אַקט.

מחמת דעם פאַרלויף פון די נעכטיגע פאַרהאַנדלונגען און צוליב די סענסאַציאָנעלע ערקלערונגען פון נאָוואַטשיק'ן איז כדאי צו ברענגען זיינע ערקלערונגען ווי־אַזוי זיי האָבן אויסגעזעהן אין דעם בעשולדיגונגס־אַקט.

בקיצור שטעלן זיך פאָר די ערקלערונגען זיינע אויף דער אויספאָרשונג אַזוי:

נאָוואַטשיק איז געווען אַ מיטגליד פון קרייז־קאָמיטעט פּ.פּ.ס. לינקע אין לאָדז, און — לויט זיינע דערקלערונגען — האָט ער אויך אויסגעפיהרט אַנדערע פונקציעס, דערביי האָט ער געהערט צום שטאָטישען לאָדזער קאָמיטעט פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי, דורך וועלכען ער איז דעלעגירט געוואָרן אַלס פאַרטרעטער פון קאַסירער פון קרייז־קאָמיטעט פון די לינקע פּ.פּ.ס. נאָכ'ן אַרעסטירען סאָלאַרעק'ן — אויפ'ן פאָרזיצער־אַמט פון שטאָטישען קאָמיטעט פון די לינקע פּ.פּ.ס. און אַלס סעקרעטאַר פונ'ם דאָרפישען קרייז־קאָמיטעט פון די לינקע פּ.פּ.ס.

זייענדיג אַ פאַרטרויאונגס־מיטגליד פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי האָט דער עדות אויסגעפיהרט די דערמאָהנטע פונקציעס. אַלס „אַוועקגעשטעלטער“, ד.ה. אַלס ספּעציעל־דעלעגירטער דורך דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי ביי די לינקע פּ.פּ.ס.

בעת דעם פאַרהער פון די דריי פילאַרען פון דער בעשולדיגונג: קזשעמינסקי, שוויעשטשינסקי און איזידאַרטשיק איז אין אַלגעמיין אויסגעפאַלען בלאַס און ס'איז זיי שווער צו קוואַליפיצירען אַלס בעלאַסטיגענדע פאַר די פּ.פּ.ס.־לינקע, האָבען די דערקלערונגען פון נאָוואַטשיק'ן געוואָרפען אַ בולט־קאָנקרעטיזירטע שווערע בעשולדיגונג אויפ'ן אַדרעס פון דער פּאַרטיי, פון וועלכער נאָוואַטשיק איז געווען איינער פון די טיכטיגסטע מיטגלידער.

לויט די דערקלערונגען זיינע איז ער אַריינגעטראָטען אין דער פּאַרטיי אין דעם יאָהר פון איהר ענטשטעהונג, ד.ה. אין יאָהר 1926.

די גרינדער פון דער דאָזיגער פּאַרטיי אין לאָדז זענען געווען פראַנצישעק פּאַלקאַ און פראַנצישעק גלאָוואַצקי.

פראַנצישעק גלאָוואַצקי, לויט ווי עס האָט געהאַט דערקלערט דער עדות איז געווען אַ מיטגליד פון דער פּוילישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי.

נאָוואַטשיק האָט געהאַט אויפגעקלערט אַז די לינקע פּ.פּ.ס. איז ענטשטאַנען פון אַן אָנגעשפּאָלטענעם טייל פון פּ.פּ.ס. און פון דער אָפּאָזיציע אין די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען. דערנאָך איז די דאָזיגע פּאַרטיי איינגאַנצען בעהערשט געוואָרען דורך דער פּוילישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי, און נישט האָבענדיג קיין אייגענעם פּראָגראַם, האָט זי זיך געריכטעט לויט די דירעקטיוען וואָס זענען דערהאַלטען געוואָרען פונ'ם צענטראַל־קאָמיטעט פון דער פּוילישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי. די ריכטליניע פון די לינקע פּ.פּ.ס. איז געווען די ענדערונג פון דער מלוכה־אָרדענונג בדרך רעוואָלוציע.

דער עדות האָט גענוי געשילדערט די אָרגאַניזאַציע פון די לינקע פּ.פּ.ס. אָנהויבענדיג פון דער פּאַרטיי־לייטונג, ובפרט פונ'ם צענטראַל־קאָמיטעט, און ענדיגענדיג מיט די קרייזען, פון וועלכע עס זענען בעשטאַנען די ראַיאָן־אָפּטיילונגען, אָרטיגע קאָמיטעטען, קרייז־קאָמיטעטען, פּויער־אָפּטיילונגען, פּראָפעסיאָנעלע, ווירטשאַפטליכע, דאָרפישע און יוגענד־סעקציעס.

פאָרשטעלענדיג דעם פּערזאָנאַלען בעשטאַנד פון דעם צענטראַל־קאָמיטעט און פונ'ם לאָדזער קרייז־קאָמיטעט, האָט דער עדות געהאַט אויסגערעכענט די נעמען פון די פּערזאָנען, וואָס זענען דעלעגירט געוואָרען אין די קערפּערשאַפטען דורכ'ן צענטראַל־קאָמיטעט פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי.

דער עדות האָט געהאַט פאַרזיכערט אַז נישט האָבענדיג קיין אייגענע געלד־מיטלען האָט די לינקע פּ.פּ.ס. זיך אויפגעהאַלטען אַ דאַנק דער בעדייטענדער געלד־שטיצע פון דער פּוילישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי און אַז דער לאָדזער קאָמיטעט האָט דורכשניטליך בעקומען אַן ערך צוויי טויזענד זל. אַ חודש.

דער אַלגעמיינער שטרייק אין הערבסט 1929 איז איינגאַנצען אָרגאַניזירט און פינאַנסירט געוואָרען פון דער פּוילישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי דורך דער פאַרמיטלונג פון די לינקע פּ.פּ.ס.

די לעצטע האָט בעקומען פון צענטראַל־קאָמיטעט פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי אויף דער בעקרעפטיגונג פונ'ם שטרייק פיער טויזענד דאָלאַר, וועלכע דער עדות האָט אַליין בעקומען פון סלאַמאַ'ס הענד, ספּעציעל אויף אונטערשטיצען דעם שטרייק אין דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור“.

נאָכ'ן אויסטוישען די דאָלאַרען ביים קאַסירער סטעפאַן קיריליוק וועלכער איז דאַן געווען קאַסירער אין דער לאָדזער קראַנקען־קאַסע האָט נאָוואַטשיק אויסגעצאָהלט פאַרשידענע סומען דעם שטרייק־קאָמיטעט ביי דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור“.

דער עדות זאָל אויך האָבען דערנאָך דערקלערט אַז דאָס שאַפען זיך אין לאָדז פונ'ם פאַרבאַנד פון אַרבייטער און אַרבייטערינס אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע און פון אַנדערע עהנליכע בראַנזשעס, וועלכער איז פּאָפּולער גערופען געוואָרען: „דער רויטער פאַראיין“, איז דורכגעפיהרט געוואָרען דורך די לינקע פּ.פּ.ס. אויפ'ן אויפטראַג פון דער פּוילישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי.

אַז די דאָזיגע אַקציע איז פינאַנסירט געווען דורך דער פּוילישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי האָט דער עדות געוואוסט דערפון, וואָס אַלס פאַרטרויאונגס־מאַן פון דער פּאַרטיי, האָט ער אָנטיילגענומען אין די זיצונגען פון דער עקזעקוטיווע פון לאָדזער קרייז־קאָמיטעט פון די לינקע פּ.פּ.ס. אויף וועלכע די דאָזיגע ענינים זענען אַרומגערעדט געוואָרען.

לויט די ווייטערדיגע דערקלערונגען פון עדות האָט די לינקע פּ.פּ.ס. אין יאָהר 1930 בעקומען ספּעציעלע פאָנדען פון דער פּוילישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי אויף צו בעאַרבייטען די געזעלשאַפטליכע מיינונג אין שייכות מיט'ן סאָסנאָוויעצער פּראָצעס. דער עדות האָט געוואוסט וועגען דעם אַלס דעלעגאַט פון דער פּוילישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי און די לינקע פּ.פּ.ס.

בעלעסטיגענדיג זענען אויך געווען די דערקלערונגען פונ'ם עדות וועלכע זאָל געוועזען זיין אַן אַקטיווער טוער אין דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי — וועגען דער צוזאַמענאַרבייט פון די לינקע פּ.פּ.ס. מיט דער „קאָמונע“ ערב די וואַהלען: דער עדות האָט געהאַט געטענהט, אַז אין לאָדז זענען פאָרגעקומען בשותפותדיגע פאַרזאַמלונגען פון ביידע פּאַרטייען, אָבער די מיטגלידער פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי האָבען מחמת פאָרזיכטיגקייט, אויף די דאָזיגע פאַרזאַמלונגען נישט אָנגעגעבען זייערע נעמען. די דעלעגאַטען פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי האָבען געהאַט אַ פון־פריהער אויסגעצוגענעם פּלאַן צו פינאַנסירען די וואַהלען.

די דעלעגאַטען פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי, וועלכע האָבען אָנטיילגענומען אין די פאַרזאַמלונגען זענען געווען בעוואָרנט מיט געלד אויף דעם צוועק און די [illegible] פאַרזאַמלונגען האָבען אַסיגנירט קיריליוק'ן פאַרשידענע סומען געלד, אויך פּאַלקאַ פלעגט בעקומען פאַרשידענע סומען אויף דעם צוועק — עטליכע מאָל צו צוויי טויזענד זל. — און חוץ מזה פלעגט ער אויך האָבען הכנסות פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי, אויך ער, דער עדות, פלעגט בעקומען צו דעמזעלבען צוועק געלדער, וועלכע ער פלעגט אָפּפיהרען קיין טשענסטאָכאָוו, אָזאָרקאָוו, זגערזש, פּאַביאַניץ א.אַ. ז.וו. אַסיגנירענדיג די דאָרטיגע טוער פאַרשידענע סומען אויף צו פיהרען פּאַרטיי־אַרבייט — אַנטי־מלוכהשע אַרבייט.

לויט די דערקלערונגען פון נאָוואַטשיק'ן איז עס געווען אַ פעסטגעשטעלטער פאַקט, אַז די לינקע פּ.פּ.ס. האָבען נישט נאָר מיטגעאַרבייט מיט דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי נאָר אויך אויסגעפיהרט איהרע אויפטראַגען.

ביז כאן — נאָוואַטשיקס דערקלערונגען לויט'ן בעשולדיגונגס־אַקט.

* * *

אויף די נעכטיגע געריכטס־פאַרהאַנדלונגען האָט דער אַדוו. וואַכטעל אַריינגעטראָגען אַ פאָרשלאַג אין געריכט, מ'זאָל נאָוואַטשיק'ן פאַרהערען נישט אַלס עדות, נאָר ווי אַ פאַרדעכטיגטען, ווייל ווי עס איז צו דרינגען פונ'ם בעשולדיגונגס־אַקט, האָט נאָוואַטשיק אָנטיילגענומען אין דער פּאַרטיי און איז געווען איינער פון איהרע הויפּט־טוער.

דאָס געריכט גייט דערויף איין, בעשליסענדיג אויסצוהערען שטשעפּאַן נאָוואַטשיק'ן אַלס פאַרדעכטיגטען.

דער פאָרזיצער פון געריכט, וויצע־פּרעזעס איליניטש פרעגט נאָוואַטשיק'ן אַ רייה פראַגען אויף דער בפירושער בקשה פון נאָוואַטשיק'ן, אַז מ'זאָל איהם שטעלען פראַגען.

פאָרזיצער: — מיט וואָס האָט זיך דער עדות בעשעפטיגט?

עדות: — כ'האָב געאַרבייט אַלס אַ וועבער.

פאָרזיצער: — זענט איהר געווען אין די לינקע פּ. פּ. ס.?

עדות: — יאָ.

פאָרזיצער: — ווער האָט אייך צוגעצויגען צו דער פּאַרטיי?

עדות: — קיינער נישט, כ'בין אַליין אַריין.

פאָרזיצער: — וואָס קען דער עדות זאָגען וועגען די בעציהונגען פון די לינקע פּ.פּ.ס. מיט דער פּוילישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי?

דאָ קומט אַ תשובה, אויף וועלכער קיינער אַוודאי האָט זיך נישט געריכט: נישט די בעשולדיגטע, נישט די פאַרטיידיגער און נישט דער עולם אויפ'ן זאַל.

דער עדות נאָוואַטשיק זאָגט: — דאָס איז נישט אמת. די לינקע פּ.פּ.ס. איז געווען אַ לעגאַלע פּאַרטיי און נישט געהאַט קיין שום קאָנטאַקט מיט די קאָמוניסטען. דאָס האָט מיר אַזוי דער קאָמיסאַר ברילאַק אין דער 5־טען בריגאַדע געהייסען אַזוי אונטערשרייבען. בשעת אַלס בעשאָנקענער מיט'ן קרייץ „ווירטוטי מיליטאַרי“ האָב איך זיך בעמיהט וועגען אַ פּאָסטען אין קריגס־מיניסטעריום. מען האָט עס מיר אָפּגעזאָגט. מחמת דער נעגאַטיווער מיינונג פון דער 5־טער בריגאַדע, איצט האָט מען מיר צוגעזאָגט אין דער פּאָליציי, אַז איך וועל בעקומען אַ פּאָסטען. מ'האָט מיר געגעבען פינף הונדערט זלאָטעס, צוריסען אַ פּראָטאָקאָל פון דערקלערונגען מ'האָט מיר געהייסען אַרויספאָהרען און נישט שטעלען זיך פאַר'ן געריכט. איך בין אָבער געקומען צו פאָהרען און איך שטיי פאַר'ן געריכט בכדי געוויסע הויפּט צו רעדען, איך האָב געזאָגט צום קאָמיסאַר ברילאַק אַז איך בין אַ מיטשולדיגער און דעריבער קאָן איך נישט אונטערשרייבען די דערקלערונגען אַלס אַן עדות, אָבער דער קאָמיסאַר האָט מיר דערויף געענטפערט. אַז „ביי אונז מאַכט מען פון שולדיגע — אומשולדיגע, און פאַרקעהרט“... איך האָב נישט אַדורכגעלייענט דאָס וואָס עס איז געווען אָנגעשריבען, און איך האָב זיך אונטערגעחתמעט כדי אויסצומיידען אַן אַרעסט. איך בין אָבער געווען צוגעגרייט אַז פאַר'ן געריכט וועל איך זאָגען דעם ריינעם אמת. אונטערגעשריבען האָב איך אַלזאָ, כדי נישט צו גיין זיצען.

דער פאָרזיצער: — אויפ'ן חשבון פון די חברים?

עדות: — איך האָב געוואוסט, אַז זיי וועלען סיי־ווי זיצען, און אַז איך וועל זיי נישט העלפען און נישט קאַליע־מאַכען.

פאָרזיצער: — צי האָט עס נישט אָנגעריהרט אייער געוויסען ווען איהר האָט אונטערגעשריבען דערקלערונגען וואָס האָבען בעלעסטיגט אייערע חברים?

עדות: — בעת איך האָב אונטערגעשריבען, האָב איך ביי זיך בעשלאָסען אַז אויפ'ן פּראָצעס וועל איך זאָגען, אַלץ ווי ס'איז געווען.

פאָרזיצער: — און היינט האָט דער עדות נישט קיין מורא פאַר'ן זיצען?

עדות: — דאַן האָב איך נישט געוואָלט זיצען, און היינט וויל איך אויך נישט.

פאָרזיצער: — צי ווייסט דער עדות אַז פאַר פאַלשע דערקלערונגען פאַר'ן אויספאָרשונגס־ריכטער דראָהט אַ שטראָף?

עדות: — מ'האָט מיך וועגען דעם נישט מתרה געווען.

פאָרזיצער: — אונטערשרייבענדיג די דאָזיגע דערקלערונגען איז דער עדות געוואָרען אַ מסור, און ער איז בעפלעקט געוואָרען אַלס אַ פאַררעטער. צי האָט דער עדות נישט מורא געהאַט פאַר דער נקמה פון די פאַרראַטענע קאָלעגען?

עדות: — איך האָב געוואוסט אַז פאַר'ן געריכט וועל איך זאָגען דעם גאַנצען אמת.

פאָרזיצער: — צי האָט עמיצער געפּרובט אויסאיבען אַ דרוק אויפ'ן עדות? צי האָט מען איהם געדראָהט אָדער געפּרובט משפיע זיין אויף איהם?

עדות: — ניין.

פאָרזיצער: — הלמאי האָט דער עדות נישט געזאָגט דעם גאַנצען אמת ביים אויספאָרשונגס־ריכטער?

עדות: — דער אויספאָרשונגס־ריכטער האָט מיך געשיקט צו ברילאַק'ן, און איז מיט איהם געווען אין אַ שטענדיגען קאָנטאַקט.

ווייטער דערציילט דער עדות נאָוואַטשיק, אַז מ'האָט איהם אַרויסגעלאָזט פון דער טורמע, אַז פּאָליציי האָט איהם פונדעסטוועגען געפּייניגט פון פעברואַר ביז אויגוסט, אַז מ'האָט פאַרגליכען זיין פּראָטאָקאָל מיט די דערקלערונגען אַלס אַ בעשולדיגטער, און בכדי אויסצומיידען די פּאָליציאַישע פאַרפאָלגונגען האָט ער בעשלאָסען אונטערצושרייבען אַלץ וואָס די פּאָליציי וועט פון איהם פאַרלאַנגען; דערנאָך זאָגען אַלץ פאַר'ן געריכט, און אָפּזיצען די שטראָף, וואָס מ'וועט פאַר איהם בעשטימען.

פאַר דער תפיסה האָט ער נישט געהאַט קיין מורא.

פאָרזיצער: — ווי אַזוי האָט דער עדות געגעבען די דערקלערונגען פאַר'ן אויספאָרשונגס־ריכטער?

עדות: — דער אויספאָרשונגס־ריכטער האָט געוואוסט וועגען דעם אינהאַלט, וואָס איך האָב אונטערגעשריבען, און ער האָט מיר אָפּגעשיקט צו ברילאַק'ן, אַז ער זאָל מיך אויסלערנען, ווי איך האָב צו געבען די דערקלערונגען. איך האָב אונטערגעשריבען דעם פּראָטאָקאָל און דערפאַר ווען איך האָב פאַרלוירען מיין אַרבייט, האָט פּאָליציי אויסגעפועלט, מ'זאָל מיך צונעהמען צוריק צו דער אַרבייט, אַ האַלב יאָהר האָט מען מיך אַרומגעשלעפּט אין אויספאָרשונגס־אַמט, אָבער איך האָב זיך נישט געקאָנט דעצידירען, מ'האָט מיר צוגעזאָגט אַרבייט, מ'האָט מיר געהייסען אַוועקפאָהרען און נישט שטעלען זיך צום פּראָצעס, מ'האָט מיר אַפילו צוגעזאָגט צו ענדערען דעם פאַמיליען־נאָמען.

פאָרזיצער: — פאַרוואָס האָט עס דער עדות נישט געזאָגט דעם אויספאָרשונגס־ריכטער?

עדות: — איך האָב געוואוסט אַז דער אויספאָרשונגס־ריכטער איז פאַר דער פּאָליציי און נישט פאַר'ן געריכט.

ווייטער דערציילט ער, אַז פאַר די חברים האָט ער נישט געהאַט קיין מורא, און דאָך האָט מען איהם אין דער פּאָליציי געגעבען געוועהר און אָנערלויבעניש דערויף, כדי צו קאָנען שיצען זיך פאַר אַן עווענטועלען אָנפאַל אויף איהם.

ער גיט איבער אַז דער עלטערער פּשאָדאָווניק קאָפּען איז געווען זיין מדריך און לעהרער, אין דער הינזיכט, ווי אַזוי ער וועט דאַרפען עדות זאָגען פאַר'ן געריכט. ער האָט איהם געלערנט אַז ער דאַרף זאָגען, דאָס ער פלעגט בעקומען געלד פון דער פּוילישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי, און בכלל זאָגען אַזוי ווי עס איז געווען פּראָטאָקאָלירט.

ווייטער דערקלערט נאָוואַטשיק, אַז נישט האָבענדיג קיין דירעקטען קאָנטאַקט מיט די אַרעסטירטע, האָט ער זיך דאָך פאַרשטענדיגט מיט זייערע משפחות וועלכע האָבען אַבסאָלוט נישט משפיע געווען אויף זיינע איצטיגע דערקלערונגען.

אין דער פּאָליציי פלעגט ער גיין, ווען מען פלעגט איהם רופען, צייטענווייז פלעגט ער אָבער אַליין אויך גיין, בכדי זיך צו מאַסקירען, רעדען אויסגעטראַכטע זאַכען.

פאָרזיצער: — דער עדות האָט דאָך געקאָנט האַנדלען אַזוי, בכדי אָפּצווענדען דעם פאַרדאַכט פון זיך, און נישט בעגראָבען אַנדערע, וועלכע האָבען צוליב דעם אומזיסט געליטען?

נאָוואַטשיק שווייגט.

פאָרזיצער: — און דאָס געוויסען האָט אייך דעריבער נישט געפּייניגט?

עדות: — מילא!... אַנדערש האָב איך נישט געקאָנט האַנדלען.

פאָרזיצער: — צי איז דער עדות ביים פולען זינען? צי גיט ער זיך אָפּ אַ דין וחשבון פון זיין אופן האַנדלען?

דער עדות שווייגט.

ער קאָן נישט ענטפערען אויך אויף דער פראַגע פון פאָרזיצער און פּראָקוראָר פון ווען ער האָט אָנגעהויבען דינען דער פּאָליציי.

אויף דער פראַגע פונ'ם פּראָקוראָר: פון וואַנען די פּאָליציי האָט געוואוסט וועגען דער קאָנספּיראַטיווער פאַרזאַמלונג ביים עדות אין דער פּריוואַט־וואוינונג, ענטפערט נאָוואַטשיק:

— דאָס איז אויסגעשלאָסען. די לינקע פּ.פּ.ס. איז געווען לעגאַליזירט. די פאַרזאַמלונגען וואָס זענען פאָרגעקומען ביי מיר זענען נישט געווען קיין קאָנספּיראַטיווע.

אויף דער ווייטערדיגער פאַרהער פון נאָוואַטשיקן איז לטובת די בעשולדיגטע, און פון זיינע איצטיגע רייד קומט אויס, אַז צו אַלץ, זאָל איהם האָבען צוגערעדט דער קאָמיסאַר ברילאַק, און ער האָט זיך אַלץ געפאָלגט, ווייסענדיג אַז פאַר'ן געריכט וועט ער קומען מיט'ן בלויזען אמת.

עס ווערט דערקלערט אַ הפסקה, און שפּעטער ווערט ער נאָך ווייטער פאַרהערט.

אויף אַ פראַגע פון פּראָקוראָר קעט'ס נאָוואַטשיק אויף אַז בעת מ'האָט געהאַט אַרומגערעדט זיינע דערקלערונגען וועלכע ער זאָל האָבען אָפּגעגעבען פאַר'ן אויספאָרשונגס־ריכטער, האָט מען איהם געלערנט אַז ער קאָן נישט עדות־זאָגען וועגען טוער נישט קיין לאָדזער מחמת ער קאָן דאָך נישט קענען אַלע בעשולדיגטע. דערביי האָט מען איהם גענוי איינפאָרמירט וועגען דער טעטיגקייט פון די קאָמוניסטען.

פּראָקוראָר: — איז דער עדות געווען טריי זיין פּאַרטיי?

עדות: — איך ווייס נישט צי די פּאַרטיי האָט זיך עס פאָרגעשטעלט. מיר דוכט זיך אויס, אַז איך בין געווען טריי.

אויף דער פראַגע פונ'ם פאָרזיצער פאַרוואָס דער עדות האָט פריהער געזאָגט, אַז ער האָט אונטערגעשריבען אָהן אַן אויספאָרשונג, און איצט זאָגט ער, אַז ער איז געווען געפאָרשט, ענטפערט דער עדות געפאָרשט אין אייגענטליכען זין איז ער נישט געווען, נאָר דער אויספאָרשונגס־ריכטער [illegible] האָט גרייטע פאַרשריבענע בויגענס פון ברילאַק'ן, און ביי איהם האָט דער ריכטער בלויז געפרעגט: „יאָ, צי ניין?“

דער פאָרזיצער לייענט אַדורך די דערקלערונגען פון נאָוואַטשיקן לויט'ן בעשולדיגונגס־אַקט און דאַן שטעלען איהם נאָך אייניגע פראַגען די אַדוואָקאַטען: דוראַטש און קאַנעל.

און ער זעצט זיך צוריק אויף זיין אָרט און עס ווערען נאָך פאַרהערט: טשעסלאַוו בייער (לאַר קאַטאַרסקאַ 11), וועלכער איז געווען אַ מיטגליד אין די לינקע פּ.פּ.ס. ביז'ן יאָהר 1929.

זיינע דערקלערונגען האָבען נישט קיין ספּעציעלען אינטערעס.

אויף דער פראַגע פון אַדוו. וואַכטעל וואָס פאַר אַ ראָלע עס האָט געשפּילט אין דער פּאַרטיי דער עדות נאָוואַטשיק, ענטפערט בייער, אַז אַ זעהר קנאַפּע, די מיינונג וועגען איהם איז געווען נישט קיין גוטע און נישט קיין שלעכטע.

אַדוו. וואַכטעל: צו־וואָס שטרעבען די לינקע פּ.פּ.ס.

עדות: — צו דעם וואָס עס שטרעבט יעדער פּאָליטישע פּאַרטיי — צו איבערנעהמען די מאַכט.

— מיט וואָסערע וועגען?

— דורך אַן עקאָנאָמישער אַקציע, און נישט דורך אַ בעוואָפענטען אויפשטאַנד.

— צי האָט די לינקע פּ.פּ.ס. געהאַט עפּעס אַ שייכות מיט דער פּוילישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי?

— ניין, קיין שום שייכות נישט!

עס שטעלען נאָך איהם עטליכע פראַגע גאָסטקאָווסקי א.אַ. און ער ענטפערט אין אַלגעמיין, אין איינקלאַנג מיט די דערקלערונגען פון די בעשולדיגטע.

פאָרזיצער : — וואָס פאַר אַ בעציהונג איז געווען פון דער פּאַרטיי צו סאָוויעט־רוסלאַנד?

עדות בייער: — אַ בעציהונג פון סימפּאַטיזירענדער נייטראַליטעט.

עס ווערען נאָך פאַרהערט די עדות: דער עלטערער פּשאָדאָווניק קאָפּינסקי און די פּאָליציאַנטען רודאָלף קאַשוב און אַנדזשעי קאַמינסקי.

קיין נייע פּרטים ברענגען זיי נישט אַריין אין דעם ענין.

היינט ווערט צ. אַ. פאַרהערט ווערען דער געוו. פּרעזעס פון קאַרטעל ז.ז.פּ. ראָמאַן קוטשאַק.

„נייער פאָלקסבלאַט"

לאדז.
15 נאָוועמבער 1932

פאַרטייען און רעגירונג
אין דייטשלאַנד

צי וועט דער איצטיגער רייכסטאַג פונקט אַזוי גיך פונאַנדערגעלאָזט ווערען ווי דער פריהערדיגער? אין די בערלינער פּאָליטישע קרייזען צווייפעלט מען, צי דער רעגירונג וועט געלינגען אַזוי שנעל און לייכט צו פטר'ן דעם איצטיגען רייכסטאַג, ווי דאָס איז געלונגען מיט זיין פאָרגענגער. אַלע זענען איבערצייגט, אַז דער פּרעזידענט הינדענבורג וועט נישט פּרובען מאַכען נייע עקספּערימענטען, וואָס זאָלען בעווייזען, אַז די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען זענען אָפּגעשוואַכט געוואָרען און אַז די קאָמוניסטען זענען געשטאַרקט. אויב ווידער דער רייכסטאַג וועט נישט ווערען פונאַנדערגעלאָזט, דאַן מוז מען שאַפען אַ באַזע, אויף וועלכער די רעגירונג זאָל זיך קאָנען שטיצען. די דאָזיגע פראַגע אַבסאָרבירט איצט אינגאַנצען די פּאָליטישע קרייזען, וועלכע קאָנען קומען אין בעטראַכט ביים בילדען אַ רעגירונג.

הוגענבערג'ס פּרעסע שרייבט וועגען דעם, אַז איצט איז די צייט די רעגירונג זאָל אויסהערען די פאַרטייען. אָבער די געשעהענישען געהען דאַכט זיך אין גאָר אַן אַנדער ריכטונג, דהיינו, די פאַרטייען ווייזען נישט אַרויס קיין חשק צו פיהרען געשפּרעכען מיט דעם הויפּט פון דער רעגירונג, וועלכער ווייזט אויס, האַלט זיך אין דער טאַקטיק: אדרבא, זאָל דער רייכסטאַג בעווייזען וואָס ער קאָן. דערויף ענטפערס מען דעם קאַנצלער: אין דער גאַנצער וועלט איז אָנגענומען, אַז די רעגירונגען ווייזען וואָס זיי קאָנען און דער פּאַרלאַמענט אורטיילט די רעגירונגען לויט זייערע מעשים און נישט פּערקעהרט. דעריבער וועלען די גרויסע פּאַרטייען, ווייזט אויס, געהן נישט אויף דעם וועג, וועלכען עס רעקאָמענדירט הוגענבערג. היטלער אַ שפּייגער, האָט שוין געגעבען קלאָר צו פערשטעהן, אַז ער האָט נישט בדעה צו פיהרען אונטערהאַנדלונגען מיט פּאַפּענ'ען. די קאַטאָליקען האָבען ערקלערט, אַז די פּאַרטייען וועלען אַליין נעהמען אויף זיך די איניציאַטיוו צו שאַפען אַ רעגירונג, דערביי האַלט מען אין צענטער, אַז צום בעסטען וועט זיין צו שאַפען אַ קאַבינעט פון אָנגעזעהענע פּערזענליכקייטען, ד. ה. אַזאַ קאַבינעט, וואָס זאָל האָבען די שטיצע פון הינדענבורג'ן און נישט זייענדיג פאָרמעל געבונדען מיט די פּאַרטייען, זאָל ער בעשטעהן פון מענשען, וועלכע קאָנען רעכענען אויף דער אונטערשטיצונג פון די פּאַרטייען אין פּאַרלאַמענט. דאָ איז מעגליך די קאָמבינאַציע פון טאָלערירען דורך די אָדער יענע פראַקציעס, אַזוי ווי דאָס איז געווען אין די צייטען פון ברינינג'ן.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם שטאַנדפּונקט איז שוין ווידער אַרויפגעשוואומען דער נאָמען פון ג. קריגס-מיניסטער געסלער, זיין נאָמען בעווייזט זיך שטענדיג אין קריטישע מינוטען, אָבער ביז איצט אָהן רעזולטאַט.

די שווערסטע מניעה צו שאַפען אַ קאָאַליציע וואָס זאָל זיכערען דער קינפטיגער רעגירונג אַ מעהרהייט, איז די שטרעבונג פון דער הוגענבערג-פּאַרטיי צו ברעכען די קאָנסטיטוציע און אָפּצושאַפען די פּאַרלאַמענטאַרישע פעראַנטוואָרטליכקייט פון די מיניסטאָרען. דערויף וויל דער קאַטאָלישער צענטער נישט איינגעהן. און דערווייל איז שווער צו גלויבען, אַז גראַד אין דעם פּונקט זאָל הוגענבערג איינגעהן אויף הנחות.

אַזוי אַרום איז ביים איצטיגען מאָמענט די צוקונפט פון פּאָליטישען לעבען אין דייטשלאַנד איינגעהילט אין אַ נעפעל. איין זאַך איז קלאָהר, אַז די פּאַרטייען וועלען טון אַלצדינג, כדי צו בעזייטיגען פון זייער וועג דעם איצטיגען קאַנצלער פאָן-פּאַפּען.

עס איז אויך קלאָהר, אַז די פּאַרטייען, וועלכע זענען דורך דעם קאַנצלער אָוועקגעשטעלט געוואָרען אויפ'ן צווייטען פּלאַן, וועלען טון אַלצדינג, כדי צוריק צו געווינען די פערלוירענע איינפלוסען אויפ'ן לעבען פון דער מלוכה, און דאָס איז מעגליך נאָר דעמאָלט, ווען עס וועט בעזייטיגט ווערען פון דער רעגירונג פאָן-פּאַפּען, וועלכער האָט זיך ערקלערט פאַר אַ שאַרפען שונא פון דער פּאַרטייאישער ביוראָקראַטיע.

דייטשע דעלעגאַציע אויפ'ן פראַנצויזישען פראָנט
מעמואַרען פון גענעראַל ווייגאַנד

איינמאל אין זיין לעבען, זאָגט פּואַנקאַרע, האָט ער געהאַט אַ שטאַרקען פערלאַנג אָפּצושטעלען די צייט. דאָס איז געווען אין מאָמענט, ווען מען האָט אונטערגעשריבען דעם וואַפענשטילשטאַנד. עס איז געווען אַ שאַד זיך צו שיידען מיט דעם גליקליכען מאָמענט. גענעראַל ווייגאַן גיט איבער אין זיין בוך „דער 11 נאָוועמבער", וואָס איז נאָר וואָס אַרויס פון דרוק, איינציגע אינטערעסאַנטע פּרטים, ווי אַזוי, און ביי וואָס פאַר אומשטענדען עס איז צוגעגרייט געוואָרען די געשעהעניש.

דעם 6 אָקטאָבער 1918 האָט דער רייכס-קאַנצלער דורכ'ן טעלעגראַף זיך געווענדעט צו ווילסאָנען מיט דער ביטע וועגען וואַפענשטילשטאַנד. ווען די פאָראונטערהאַנדלונגען זענען שוין געווען פערענדיגט, האָט מאַרשאַל פאָש מיטגעטיילט דער דייטשער קאָמאַנדע, אַז דעם 7 נאָוועמבער קענען די דייטשע פּאַרלאַמענטאַרען קומען קיין לאַ קאַפּעל.

דער ערשטער פראַנצויזישער אַרמעע, וועלכע האָט אין דעם שטח געהאַלטען דעם פראָנט, איז אָפּגעגעבען געוואָרען אַ פעראָרדנונג אָפּצושטעלען דאָס פייער ביים דערנעהנטערן זיך פון די דייטשע עמיסאַרען. קאָמענדאַנט בורבאַן-ביוסע, וועלכען עס איז בעפוילען געוואָרען אַקעגען צו פאָהרען די דייטשען, איז אַוועק אויף אַן אויטאָמאָביל צום אָפּגערעדטען פּונקט, נאָר אויס'ן וועג האָט ער זיך אָפּגעשטעלט פאַר אַ טיפען גרוב. דאָס האָבען די דייטשען ביים אָפּטרעטען בעשעדיגט דעם וועג, כדי אָפּצוהאַלטען דעם פראַנצויזישען אָנגריף. וואָס טוט מען? פערשיטען דעם גרוב האָט געדאַרפט דויערען עטליכע שעה און די צייט צו פערלירען איז אַ שאַד. האָט בורבאַן-ביוסע אַרויסגערופען אַ גרופּע סאַפּיאָרען און ערקלערט זיי צו וואָס ער פאָהרט. און אַז יעדע מינוט, יעדע רגע, וואָס ער פערזוימט, פערציהט די אונטערהאַנדלונגען. די דאָזיגע ערקלערונג האָט אַרויסגערופען אַ סענסאַציע, די סאַפּיאָרען האָבען זיך באַלד געשטעלט צו דער אַרבייט, צוגעשטעלט עטליכע גרויסע קלעצער און געמאַכט אַ מין בריק, איבער וועלכער זיי האָבען אַריבערגעפיהרט דעם אויטאָמאָביל.

5 אַ זייגער ביינאַכט איז רייטענדיג אויף אַ פערד אָנגעקומען דער ערשטער דייטשער פּאַרלאַמענטאַר, אַ יונגער אָפיציר, וועלכער האָט ערקלערט, אַז צוליב דעם שלעכטען צושטאַנד פון די וועגען האָבען זיך די אויטאָס פון די מיטגלידער פון דער פרידענס-מיסיע פערהאַלטען אין וועג. דערווייל האָבען זיך די דייטשע זעלנער, וועלכע האָבען זיך דערוואוסט וועגען דער מיסיע, געפּרובט זיך בריידערן מיט די פראַנצויזישע, אָבער אָהן ערפאָלג. עפּעס אַ פראַנצויזישער פּולקאָווניק אַנ'אויפגערעגטער צוליב דעם „פריהצייטיגען" שלום, האָט בשום אופן נישט געוואָלט אויפהערען דאָס שיסען אפילו אין מאָמענט, ווען עס האָבען זיך דערנעהנטערט די דייטשע פּאַרלאַמענטאַרען. עס האָט זיך קוים איינגעגעבען איהם צו בערוהיגען. 8 אַ זייגער אין אָוונד האָט זיך בעוויזען אַנ'אויטאָ מיט אַ גרויסער ווייסער פאָהן.

נאָך דעם ערשטען אויטאָ אַ פּאָר אַנדערע מיט קייזערליכע אָדלערס. דער ערשטער איז אַרויס גענעראַל פאָן ווינטערפעלד, געוו. אַטאַשע אין פּאַריז. אויף אַ ריינעם פראַנצויזיש האָט ער ערקלערט די סיבה פון זייער פערשפּעטיגען. ווינטערפעלד האָט פאָרגעשטעלט די פראַנצויזען זיינע קאָלעגען דעם שעף פון דער מיסיע ערצבערגער, גראַף אָבערנדאָרף, קאַפּ. וואַנסעלאָוו, עטליכע אָפיצירען פון גענעראַל-שטאַב און צוויי ציווילע פינאַנץ-עקספּערטען. ערצבערגער האָט געמאַכט אַ טיפען איינדרוק אויף די פראַנצויזען מיט זיין רוהיגקייט, עס האָט זיך געדאַכט אפילו — גלייכגילטיגקייט.

עס האָט אָנגעהויבען רעגענען און בורבאַן-ביוסע האָט פערבעטען די פּאַרלאַמענטאַרען אין אַ ווילע איז געווען ווי עפּעס אַ איראָניע פון אַ גורל, אויף דער וואַנט פון דער ווילע האָט געהאָנגען אַ גרויסער פּאָרטרעט פון נאַפּאָלעאָן דעם דריטען. אונטער דעם פּאָרטרעט, וואָס האָט איצט בעקומען אַ סימבאָלישע בעדייטונג, האָט מען גערעדט וועגען ווייטערדיגען מאַרשרוט פון די דייטשען: פון לאַ-קאַפּעל אין דאָרף אַמבלייער, וואו עס האָט זיך געפונען דאַן די הויפּט-קוואַרטיר (נאַפּאָלעאָן דער דריטער איז גענומען געוואָרען אין געפאַנגענשאַפט נאָך דער מפּלה פון די פראַנצויזען אין פראַנצויזיש-פּרייסישען קריג).

ווען די דייטשע פּאַרלאַמענטאַרען זענען אין דער בעגלייטונג פון די פראַנצויזישע אָפיצירען אַרויס פון דער ווילע, האָבען זיי געטראָפען אַ המון זעלנער און בירגער. בורבאַן ביוסע האָט זיך געווענדעט צו די פערזאַמעלטע מיט אַ בקשה זיך אָפּצוהאַלטען פון עקסצעסען און דעמאָנסטראַציעס. דער עולם האָט די בקשה ערפילט, נאָר אין מאָמענט, ווען די אויטאָמאָבילען האָבען געריהרט, האָט זיך פון המון דערהערט אַנ'איראָנישער אויסגעשריי: „נאָך פּאַריז"!... דער וועג איז געווען אַ געפעהרליכער. ערצבערגער האָט פערלוירען זיין פּענסנע. דער פראַנצויזישער אָפיציר האָט די גאַנצע צייט בערוהיגט און ערקלערט, אַז דעם וועג האָבען בעשעדיגט די דייטשען. מען איז געקומען אין דער שטאָדט טערגיע, וואו די פּאַרלאַמענטאַרען האָבען זיך געדאַרפט איבערזעצען אין צוג.

„וואו געפינען מיר זיך"? האָט געפרעגט ערצבערגער.

„אין טערגיע", האָט געענטפערט בורבאַן-ביוסע.

„אין טערגיע... און וואו זענען די הייזער?". קיין הייזער זענען נישטאָ, אייערע זעלנער האָבען נישט איבערגעלאָזט קיין שטיין אויף אַ שטיין..."

דער דאָזיגער ענטפער האָט געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק אויף ערצבערגער'ן, אָבער ער האָט קיין וואָרט נישט געזאָגט.

מען איז צוגעפאָהרען צום וואָקזאַל, וואו עס האָט געוואַרט אַנ'עקסטרא-צוג. מען איז אַריין אין סאַלאָן-וואַגאָן און ווידער אַ גרימאַסע פון גורל: דאָס איז געווען דער סאַלאָן-וואַגאָן פון נאַפּאָלעאָן III אויסגעפּוצירט מיט גרינעם סאַטין... עס האָבען זיך געוואָרפען אין די אויגען די בוכשטאַב „נ" מיט דער קרוין...

דער שאָטען פון נאַפּאָלעאָן דעם דריטען בעמערקט גענעראַל ווייגאַן, האָט פערפאָלגט די פּאַרלאַמענטאַרען.

שטיפמוטערישע בעהאַנדלונג פון יודיש

אין אַן אַרטיקעל „יודיש אין ווילנער ראַדיאָ", שרייבט ד"ר צ. שאַבאַד אין „ווילנער טאָג".

בעת ס'איז פייערליך געעפענט געוואָרען די ווילנער סטאַנציע, האָב איך געהאַט די מעגליכקייט דורכ'ן ראַדיאָ צו בעגריסען די דאָזיגע וויכטיגע קולטורעלע אינסטיטוציע אין נאָמען פון דער ווילנער בעפעלקערונג און האָב אַרויסגעזאָגט די זיכערקייט, אַז זי וועט דינען אַלע שיכטען אָהן אונטערשיד פון נאַציאָנאַליטעט. בעת אַ דעלעגאַציע האָט זיך מיט אַ פּאָר יאָהר צוריק לויט דער עצה פון דעם דירעקטאָר פון דער ווילנער ראַדיאָ-סטאַנציע געווענדעט דעם וועגען דעם זעלביגען ענין צום דעמאָלסטיגען שעף פון דער זיכערהייטס-אָפּטיילונג קירזשיקליסקי (שפּעטער ווילנער, איצט פּאָמערנער וואָיעוואָדע), האָט ער אונז אָפּגעלייגט די פראַגע צו לעזען נאָך די סיים-וואַהלען. ס'זענען אַריבער איינע וואַהלען, ס'זענען געקומען נייע וואַהלען, אָבער די פערבאָט אויף יודיש אין ווילנער ראַדיאָ איז געבליבען אין קראַפט.

נישט לאַנג האָט די געזעלשאַפט „טאָז", וואָס פיהרט אין משך פון העכער 10 יאָהר אַ ברייטע פּראָפּאַגאַנדע דורך וואָרט און שריפט צווישען דער יודישער בעפעלקערונג אויפ'ן געביט פון היגיענע אין דער יודישער שפּראַך, זיך שריפטליך געווענדעט צו דער דירעקציע פון דער ווילנער ראַדיאָ-סטאַנציע מיט אַ פאָרשלאַג פון צייט צו צייט צו געבען קליינע פאָרטראַגען וועגען פערשידענע פראַגען פון היגיענע אין יודיש. דער ענטפער איז געווען זעהר אַ העפליכער. די דירעקציע אָנערקענט די גרויסע פערדינסטען פון „טאָז" און אויך די וויכטיגקייט פון פּאָפּולערע פאָרטראַגען וועגען פערהיטונג פון פערשידענע קראַנקהייטען א. אַז. וו. אָבער... נאָר אין פויליש. אין יענעם פאַל בעט דער דירעקטאָר געפעליגס קומען אויף פערזענליכע אונטערהאַנדלונגען. איך האָב געהאַט אַ שמועס מיטן דירעקטאָר, אָבער צו בעריהרען, האָט אויך דער געשפּרעך צו פּאָזיטיווע רעזולטאַטען נישט געבראַכט. דער אויסרייד איז, אַז די צאָהל זעלבסטשטענדיגע שעה'ן, וועלכע ס'געפינען זיך אין רשות פון דער ווילנער סטאַנציע (חוץ טראַנסמיסיעס פון וואַרשע), איז צו קליין, די דירעקציע זאָל קענען כאָטש אַ טייל אָפּגעבען פאַר אודיציעס אין אַ שפּראַך, וואָס נישט אַלע פערשטייען, בפרט נאָך, אַז פויליש פערשטייען אַלע (?). אונזער אָנווייז, אַז אויך אַ גרויסער טייל אַנדערע אודיציעס, וועלכע די סטאַנציע גיט (רעליגיעזע, לאַנדווירטשאַפטליכע, ספּאָרט א. ד. גל.), אינטערעסירט אויך נישט אַלע אַבאָנענטען, נאָר בלויז אַ טייל, האָט דעם ה' דירעקטאָר נישט איבערצייגט.

איך גיב צו, אַז דער אָפּזאָג וועגען יודיש קומט נישט דירעקט פון דירעקטאָר פון ווילנער ראַדיאָ-סטאַנציע. מן הסתם קומט דאָס פון אויבען, פון די העכערע ספערען. אָבער איך קען מיט מיין שכל פשוט נישט פערשטעהן, פאַרוואָס איז יודיש אַזוי טרייף אין די דאָזיגע ספערען. ווען חשדים אין פּאָליטישער כשרות קען דאָ, פערשטעהט זיך, קיין רייד נישט זיין. אין דעם זענען שוין „טאָז" און די טעמעס גופא אַ גענוגענדע גאַראַנטיע. און יודיש ווידער אַלס שפּראַך ווערט דאָך פונדערסטוועגען דערלויבט אַרויסצוגעבען, אַ ביכער, אַ צייטונגען, יודיש ווערט אפילו צוגעלאָזען אויפ'ן טעלעפאָן. די לעצטע פאָלקס-צעהלונג האָט בעוויזען, אַז דער גרעסטער טייל יודישע בעפעלקערונג אין פוילען אָנערקענט יודיש פאַר איהר מוטער-שפּראַך. די הויכע ענטוויקלונג פון דער יודישער ליטעראַטור אין גרויס אויך בעקאַנט אין די רעגירונגס-ספערען. יודיש איז אַריינגענומען אין אַלוועלטליכען פּען-קלוב, הגם זי האָט נישט קיין בעשטימטע לאַנד.

צי דען מיינט מען דורכ'ן ראַדיאָ צו פיהרען פּאָלאָניזאַציע-פּאָליטיק אויף די קרעסען? אָבער דער ראַדיאָ האָט דאָך גאָר אַנדערע צוועקען — פערשפּרייטען קולטור אין ברייטסטע זין פון וואָרט. און דאָס קען דאָך געוויס דערגרייכט ווערען דורך יעדער שפּראַך, אויב ס'געפינען זיך נאָר מענשען, וואָס פערשטייען די דאָזיגע שפּראַך. מען זאָגט, אַז אין ווילנע פערשטייען שוין אַלע אויך פויליש, אָבער דאָס איז נישט גאַנץ ריכטיג, נישט יעדער אין ווילנע קען די פוילישע שפּראַך אויף אַזוי פיל, אום יעדעס וואָרט, יעדען אויסדרוק צו פערשטעהן, בפרט נאָך דורך ראַדיאָ. און אויב אפילו ווען אַלע יודען וואָלטען שוין זיין אַזויגע מומחה'ס, אַז פויליש איז פאַר זיי פונקט אַזוי צוטריטליך, ווי יודיש, פאַרוואָס זאָל מען נישט פערגינען דעם יודישען אַבאָנענט, וואָס צאָהלט פאַר'ן ראַדיאָ, האָבען די בעפרידיגונג צו הערען אַ פאָרטראַג טאַקע אויף יודיש, פונקט אַזוי ווי ער האָט די בעפרידיגונג, ווען ער לייענט אַ יודישע צייטונג, אַ יודיש בוך?

הכלל, ווי מען זאָל נישט ברעכען דעם קאָפּ צו פערשטעהן, פאַרוואָס ווערט יודיש, די שפּראַך פון דעם גרעסטען טייל יודען אין פוילען, בפרט נאָך אין ווילנע, אַזוי שטיפמוטערליך ביי אונז בעהאַנדעלט, בלייבט דאָס פאַר מיר אַ רעטעניש, פונקט אַזוי ווי ס'איז נישט פערשטענדליך פאַרוואָס די שולען אויף יודיש ווערען אַזוי געדריקט און נישט אָנערקענט פאַר עפענטליכע, און דער יודישער בעפעלקערונג ווערען גראָד אָנגעוואָרפען שולען אין פויליש.

די שרייבער דאַרפען ווערען סאָציאַליסטען
אַזוי שרייבט דער פראַנצויזישער שריפטשטעלער אנרי באַרביס

די סאָוויעטישע בלעטער זענען נאָך אַלץ פיל מיט אַרטיקלען, געווידמעט דעם פופצעהנטען יאָהרטאָג פון דער אָקטאָבער-רעוואָלוציע. אין די אַרטיקלען ווערען אַלזייטיג אַרומגערעדט די דערגרייכונגען פון דער סאָוויעטען-מאַכט אויף אַלע געביטען, דער עיקר די ערפאָלגען פון דער פּיאַטילעטקע. צווישען די מחברים פון די אַרטיקלען געפינען זיך אויך פיל אויסלענדישע קאָמוניסטען. דער בעריהמטער פראַנצויזישער שרייבער אנרי באַרביס שרייבט אין זיין אַרטיקעל, אַז אַלע שריפטשטעלער דאַרפען זיך שטעלען אויף דער פּלאַטפאָרם פון סאָציאַליזם: די נייע ליטעראַטור, שרייבט ער, דאַרף אָננעהמען די סאָציאַליסטישע פּלאַטפאָרם, ערקלערען איהר אַבסאָלוטע סאָלידאַריטעט מיט'ן פּראָלעטאַריאַט, וועלכער איז די איינציגע קראַפט, וואָס וועט פערווירקליכען דעם סאָציאַליזם. קאַרל ראַדעק זאָגט פאַראויס, אַז די קאַפּיטאַליסטישע אָרדנונג וועט איינגיכען אונטערגעהן: ער שרייבט: דער גורל פון דער קאַפּיטאַליסטישער וועלט איז פאַראויס בעשטימט. זיין אונטערגאַנג איז שוין אָנגעצייכענט. צווישען אַ בעדייטענדען טייל שרייבער, קינסטלער און געלעהרטע פון אייראָפּע בעמערקט זיך אַ דראַנג צו אונז, צום פערבאַנד פון די סאָוויעטען. די קליינבירגערליכע מאַסע איז ענטוישט אין דער פּאָליטיק, וועלכע דער קאַפּיטאַליזם האָט געפיהרט נאָך דעם קריג. דער קאַפּיטאַליזם האָט דאָס קליינבירגערטום אָהן אויפהער רואינירט. די אינטעליגענץ איז פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ לומפּען-אינטעליגענץ. דער קאַפּיטאַליזם דראָהט מיט אַ נייעם קריג. פאַר פיל פאָרשטעהער פון דעם קליינבירגערטום און אינטעליגענץ שטעלט מיט זיך פאָר דער קאַפּיטאַליזם די אַנאַרכיע. מיר בעדייטען פאַר זיי די אָרדנונג.

דער מחבר פון אַרטיקעל, וועלכער רעדט אַרום די טעטיגקייט פון קאָמאינטערן, זאָגט פאַראויס אַ נייעם סוף פון מלחמות און רעוואָלוציעס: „די רעוואָלוציאָנערע כוואַליע וואַקסט. מ'דאַרף ערוואַרטען גרויסע ענדערונגען און שוואונגען. די קאָמוניסטען קעמפען פאַר די טעגליכע נויטען פון די מאַסען דורך דער טאַקטיק פון איינהייטליכען פראָנט און זיי הויבען אויף צום קאַמף אַלץ נייע מחנות אַרבייטער. פון עקאָנאָמישען שטרייק געהט דער וועג צום פּאָליטישען שטרייק און ווייטער צום אַלגעמיינעם פּאָליטישען שטרייק. פון אַנ'עלעמענטאַרען שטרייק, וואָס פעראייניגט אַלע אַרבייטער, איז איצט נישט אַזוי ווייט. די קאָמוניסטען זענען גרייט אויסצונוצען אַלע ענדערונגען און ווענדונגען אויף צו אָרגאַניזירען די מאַסען און צו זיכערען דעם זיג פון פּראָלעטאַריאַט. די טערמינען, ווען עס וועט קומען די רעוואָלוציאָנערע כוואַליע, זענען גאָרנישט ווייט".

Dr. med. H. LUBICZ

ספּעצ. פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראַנקה
צעגעלניאַנאַ 7, טעל. 141-32
נעמט אָן פון 8–10 פריה, פון 12–2 נאָכמ. און פון 5–8 אָוונד. זונטאַג פון 9–11 ביי טאָג.

פולער טעקסט פון הויך-קאמיסאר'ס רעדע פאר דער מאנדאט-קאמיסיע

זשענעווע, (יס"א).

דער פולער טעקסט פון דער רעדע פון הויך-קאמיסאר פון ארץ-ישראל גען. סער ארטור וואוקאפ פאר דער מאנדאט-קאמיסיע פון פעלקער-בונד, וואס איז איצט פערעפענטליכט געווארען, לויטעט ווי פאלגענד:

„איך בעגריס די מעגליכקייט פערזענליך זיך צו בעטייליגען אין די בעראטונגען פון דער מאנדאט-קאמיסיע צוליב צוויי טעמים: ערשטענס, וואס איך האלט מיין אנוועזענהייט דא, נאך מיין ערשטען יאהר פון פערנעהמען דעם אמט פון הויך-קאמיסאר פאר ארץ-ישראל און עבר-הירדן, אלס ענטשפרעכענדען בעווייז פון רעספעקט פאר איך, ה' פארזיצענדער און מיטגלידער פון דער מאנדאט-קאמיסיע. צווייטענס, האב איך, אין משך פון פערגאנגענעם יאהר דורכגערייזט דאס גאנצע לאנד און בין געקומען אין בעריהרונג מיט מיטגלידער פון פערשידענע שיכטען אין די שטעט און דערפער, אין די יודישע קאלאניעס און לאנד-קריידען. דעריבער גלויב איך, דאס עס וועט זיין פון גרויס אינטערעס פאר איך, אויב איך וועל זיך טיילען מיט איך מיט איינינע איינדרוקען, וועלכע האבען זיך ביי מיר געשטאלטעט אין משך פון ערשטען יאהר פון מיין אמטירונג, בנוגע די אלגעמיינע בעדינגונגען און די וויכטיגסטע פראבלעמען פון ארץ-ישראל און עבר-הירדן.

דער בעריכט, וואס ווערט איצט בעראטען דורך דער מאנדאט-קאמיסיע, בעציהט זיך אויף א פעריאר, וואס איז אפגעשלאסען געווארען קנאפ א יאהר צייט צוריק, ערשט א פאר חדשים נאכדעם ווי איך האב איבערגענומען דעם אמט פון הויך-קאמיסאר.

איך רעכען צו בעגרעניצען מיין ערקלערונג צו א קורצען איבערבליק פון דער שפעטערער ענטוויקלונג, און וועלכען איך וועל זיין בעגרעניצען מיינע אלגעמיינע איינדרוקען. איך מיין, אז ה' מורי, דער שטעלפערטרעטער פון ציוויל-סעקרעטאר, וועט קענען ענטפערן אויף אלע פראגען, וועלכע זענען נוגע דעם עיקר'דיגען בעריכט. די דאזיגע פראצעדור וועט, ווי איך גלויב, ענטשפרעכען דער מאנדאט-קאמיסיע.

בעת מיין אנקומען קיין ארץ-ישראל

האב איך אין מיין רעדע ערקלערט, דאס איך האב פיל צו לערנען די פראבלעמען און די בעפעלקערונג פון לאנד. איך דארף אויך ווייטער פיל לערנען. איך האב דאן ערקלערט און האב אויך נישט געענדערט מיין מיינונג, אז פאר דעם הויך-קאמיסאר שטעהען פאלגענדע 3 הויפט-אויפגאבען: 1) אפצוהיטען די עפענטליכע זיכערהייט, 2) שטיצען די פריינדשאפטס-געפיהלען צווישען אלע טיילען פון דער בעפעלקערונג און העלפען זייער עקאנאמישע ענטוויקלונג, 3) שטארקען דעם קאנטאקט פון צוטרוי צווישען דער בעפעלקערונג און דער רעגירונג.

בנוגע

דער זיכערהייט

איז אייך בעוואוסט, אז די טעטיגקייט פון דער רעגירונג לטובת דער ענטוויקלונג איז ערנסט בעשטערט דערמיט, וואס כמעט איין דריטעל פון די הכנסות ווערען אויסגעגעבען אויף פערטיידיגונג און פאליציי-קרעפטען. איך האלט, דאס אפהיטען די רוהה און צושטייער צו דער אלגעמיינער זיכערהייט סיי פון פערזאן און סיי פון פערמעגען פאר א פראגע פון גרעסטער וויכטיגקייט אין ארץ-ישראל. די אומגליקליכע איבערערונגען פון יאהר 1929 האבען נאך נישט בעוויזען אפגעווישט צו ווערען. עס הערשט נאך נישט דאס געפיהל פון אלגעמיינער גוט-פריינדשאפט צווישען אלע טיילען פון דער בעפעלקערונג. אהן דעם אלגעמיינעם געפיהל פון זיכערהייט איז מעגליך גאנץ ווינציג גליק און ווינציג פארשריט אדער ענטוויקלונג.

מיר האבען נישט מורא פאר אינוואזיעס

פון דרויסען, דאס לאנד האט אבער לאנגע גרענ-צען און אפילו אזוי קליין געשעהעניש. ווי דאס ארייננרייסען זיך פון איבען ריפאדא אין העדושאס דעם פערגאנגענעם זומער, האט בעוויזען, אז די רעגירונג מוז בעזיצען גענוגענדע מיליטערישע - קרעפטען, כדי קענען בעהערשען יעדע בעוועגונג פון דעם ארט און אונטערדריקען יעדען פרוב פון אונרוהען צווישען די בעדואינער-שבטים.

אין דער ערשטער ליניע זארגט פאר דער פערטיידיגונג און אפהיטען די רוהה אונזער „אינטעלידזשענס סערוויס" (געהיים-פאליציי). דער דאזיגער ארגאן איז רעארגאניזירט געווארען און ארבייט פיל ווירקזאמער ווי מיט א יאהר צוריק. איך גלויב, דאס ער וועט זיך נאך מעהר פערפאלקאמען אין משך פון קינפטיגען יאהר.

איך בין פולשטענדיג צופרידען מיט דער ארגאניזאציע פון אונזערע שוץ-אפטיילונגען אונטער דער לייטונג פון לופט-דינסט-קאמענדאנט.

רעדענדיג בכלל, דארף מען זאגען, אז די עפענטליכע רוהה איז נישט געשטערט געווארען. אין יאהר 1931 זענען אבער פארגעקומען איינינע מערדערייען, רויב-אנפאלען און א גרעסערע צאהל נישט-ענטדעקטע לאנדווירטשאפטליכע פערברעכענס. אין 1931 זענען פארגעקומען 119 מערדערייען, און היי-יאהר זענען די מארד-אינצידענטען געבליבען כמעט אין דער זעלבער צאהל, דאגעגען ווייזט די צאהל-וועג-רויבערייען א צופרידענשטעלענדע ירידה. פון דער אנדערער זייט איז געשטיגען די צאהל אגרארע-פערברעכענס. לעצטענס זענען געגען דעם מין פערברעכענס אנגענומען געווארען ספעציעלע מיטלען, און עס זענען דא סמנים, אז די מיטלען וועלען זיך ארויסווייזען אלס ווירקזאמע.

די א"י-פאליציי-קרעפטען

זענען היי-יאהר אוניפיצירט געווארען. געוויסע שנויים ווערען איצט געמאכט דורך דעם גענעראל-אינספעקטאר אין דער ארגאניזאציע און פערטיילונג פון די פאליציי-קרעפטען. איך בין זיכער, אז די דאזיגע שנויים וועלען געבען א קענטיגען אויפשטייג אין דער ווירקזאמקייט פון די פאליציי-קרעפטען און זייער פעהיגקייט נישט צו דערלאזען צו פערברעכענס און אויפצודעקען זיי. דער איצטיגער מצב ערלויבט אבער נישט צו מאכען, וועלכע עס איז רעדוקציעס אין דער פאליציי.

מיט טיף בעדויערן בין איך דעריבער געקומען צו דער מסקנא, אז איך וועל נישט איצט און נישט אין דער נאהענטער צוקונפט קענען פארשלאגען א קירצונג פון די הוצאות אין דער פאזיציע פון די פערטיידיגונגס און פאליציי-קרעפטען.

פערלאזענדיג די פראגען פון זיכערקייט, דארף איך זאגען עטליכע ווערטער וועגען דער

עקאנאמישער לאגע

זייט דער 20-טער סעסיע פון דער מאנדאט-קאמיסיע, האט די וועלט-פערשפרייטע עקאנאמישע דעפרעסיע דיקטירט א פארזיכטיגע פינאנציעלע פאליטיק און געשטעלט א גרעניץ דער אויסשפרייטונג פון קאפיטאל-אינוועסטיציעס. אין א"י האט די אדמיניסטראציע געקירצט איהרע אויסגאבען דורך ליקווידירען א געוויסע צאהל אמטען און דורך בעגרעניצען פערשידענע דינסט-לייסטונגען. איך בין אבער צופרידען צו קענען זאגען, אז די עקאנאמישע בעדינגונגען פון א"י פערבליבען געזונד. פיל לאקאלע אינדוסטריעס געניסען ווייטער פון א גינסטיגער מדרגה פון פראספעריטעט. בעזונדערס מערקט זיך א בערייטערע טעטיגקייט אין דער בוי-אינדוסטריע.

טראץ גרויסע שטייער-פערקלענערונגען זענען די הכנסות געבליבען אין דעם פריהערדיגען שטאנד. הויפטזעכליך א דאנק א בעדייטענדער פערגרעסערונג פון די איינקונפטען פון אימפארט-צאלען. איינע פון אונזערע איילינסטע בעדערפענישען איז דאס פערזעהען מיט ענטשפרעכענדער וואסער-צושטעלונג די שטאט ירושלים און איך האף, אז אינגיכען וועט זיין מעגליך צו שאפען די נויטיגע פאנדען פאר דעם צוועק. פריהלינג ה. י. האבען מיר פערזאלאכט די גרעסטע בעזארגונג די ליידען פון דער ירושלים'ער בעפעלקערונג. הויפטזעכליך פון די ארימע קלאסען, צוליב דעם מאנגעל פון וואסער. היי-יאהר זענען אונטערגענומען געווארען ערפאלגרייכע שריט צו פערגרעסערען די וואסער-ליפערונג, און איצט ווערט אויסגעארבייט א ענטשפרעכענדער פלאן פאר א ראדיקאלער לעזונג פון דעם פראבלעם.

בעשטימענדיג

די קוואטעס פאר דער ארבייטער-אימיגראציע.

האבען מיר זיך געשטיצט אויף דער אויפנאהמס-פעהיגקייט פון לאנד. נעהמענדיג אין אכט די בעפרידיגענדע עקאנאמישע לאגע פון א"י, האב איך געהאלטען פאר בערעכטיגט אין אקטאבער היי-יאהר צו בעשטימען אן אימיגראציע-קוואטע אויף דעם לויפענדען האלב-יאהר פון 3000 מענער און 1500 פרויען. פאר דעם פריהערדיגען האלב-יאהר בין איך געווען ביכולת צו בעשטעטיגען א קוואטע פון 1200 מענער און 500 פרויען.

בעזוכענדיג די יודישע קאלאניעס, האט אויף מיר געמאכט א שטארקען איינדרוק דער

גוטער מוט פון די קאלאניסטען,

סיי פון די, וואס זענען ארגאניזירט אין געמיינשאפטען, סיי די קאלאניסטען — יחידים. דאס זעלבע דארף איך זאגען וועגען זייער ענטשלאסענהייט איבערצוקומען די שוועריגקייטען, וועלכע האבען ארומגערינגעלט די לאנדווירטשאפטליכע זידלונגען אין די ערשטע יאהרען פון זייער גרינדונג.

מיט'ן אויסנאהם פון דער ציטרוס-אינדוסטריע האט די לאנדווירטשאפט געליטען שוין דאס דריטע יאהר פון טריקעניש, און (מיינע רייזען דורכ'ן לאנד האט א טיפען רושם אויף מיר געמאכט די פערארימונג פון פעלאך, דער עיקר, מחמת זיינע שולד-לאסטען, די שלעכטע סעזאנען און מחמת דעם, וואס ער איז איצט נישט ביכולת אריבערצוגעהן צו פערבעסערטע לאנדווירטשאפטליכע מעטאדען וועגען דעם לעצטען פרט וועל איך נאך רעדען שפעטער.

(סוף — מארגען).

די סאוויעטען האבען געקויפט אין דייטשלאנד זיבען פראכט-דאמפפערס

א בעזוך אין פארד'ס אויטאמאביל-פאבריק

(סוף).

דער שטח פון דעם „ווארשטאטעל" פערנעהמט 1100 העקטאר לאנד. עס וואלט געקאנט אויף דעם ארט זיין א גאנץ גרויסע שטאט, אבער די בעוועגונג אין פאבריק-ראיאן איז פיל גרעסער, ווי אין א גרויסער שטאט. טויזענדער, טויזענדער מענשען פיהלען אן די בריקען, וואס פיהרען פון איין בנין צום אנדערען, אין נאכמאלע צייטען ארבייטען דא ארום הונדערט טויזענד מענשען. איצט, ווען די צייט איז „שוואכער", ארבייטען נישט מעהר ווי זעכציג טויזענד. יערען טאג ווערען ווייטער אפגעזאגט הונדערטער און הונדערטער, און די זעכציג טויזענד ארבייטען אויך נישט גאנצע וואכען.

דער וועגווייזער, וואס פיהרט די בעזוכער, דערצעהלט אלץ די ניסים פון הענרי פארד'ען, ווי-אזוי ער איז געקומען צו דעם רייכטום, א דאנק, „באטירליך" זיינע פעהיגקייטען. ער פערמאהנט ביי'ם די הונדערט טויזענד ארבייטער, וואס שטעהען איינגעשפאנט ביי דער מאשין, און וואס נישט נאר זייערע הענד, נאר אויך זייערע אויגען, אלע זייערע חושים, אלע רמ"ח אברים דארפען זיין איינגעטון אין דער ארבייט, ווארום נישט בלויז א „פארשטעהער", וואס איז געוועזען אכטונג צו געבען אויף זיי, פארשט דאס, נאר, ווי מען זאגט אין אמעריקע, די מאשין קאנטראלירט, פון דער רגע אן, ווען דער ארבייטער דרוקט אן זיין קארטעל אין זייגער, און רעגיסטרירט דעם אנהויב פון זיין פערקויפטער ארבייטס-צייט, אזוי איז ער שוין דאס אייגענטום פון הענרי פארד, און צעהנדליגער אנדערע מאשינען, און הונדערטער שרויפען און רעדלעך שלעפען איהם שוין אריין, ווי אין א געוועב צוזאמען מיט טויזענדער פאנטאסטישע אייזערנע שפינען. יעדעס רעדעלע „האלט אן אויג" אויף זיין מענש, און טאמער א פערזעהן, א הונדערטסטעל-חלק פון א רגע פערשפעטיגונג, רוקט זיך דאס שרייפעלע אוועק, און ערגעץ אנדערש ווערט פערהאלטען דער גאנצער „גאנג" פון דער ארבייט.

מיר געהען אדורך די שמידערייען. מיר געהען אין דער זייט, נעבען די פענסטער, לענג אויס. מיר קוקען אריין טיפער ערגעץ אוועק. ווי אין א געדיכטעניש פון א וואלד, מען זעהט גארנישט, נאר רעדער און פאסען, און צווישען די רעדער און פאסען שטעהען מענשען. מען זעהט נאר זייערע הענד זיך אויסשטרעקען, אנכאפען אין א שטאנג און פערשווינדען. און פונקט ווי יעדער פאס, שרויף און ראד האט זיך זיינע אויסגערעכענטע, מעכאנישע רעגלאמענטען, אזוי איז דער מענש: עס ווערט ווי אן אויטאמאטישע זעלבסט-פערשטענדליכקייט. ווען דער קאפ דארף זיך קאפויערדרעהען, ווען א בליק דארף זיך אויפכאפען, און ווען דער אקסעל דארף זיך מיטווינגען. און דאס בורעווען פון די עלעקטרישע אלען אין די אייזענס מאכט אן אזא געשריי. ווי מיליאנען אקסען וואלטען געקוילעט געווארען, אז עס ווי מיליאנען חזרים וואלטען דאס מיט גלישטאנגען דורכגעשניטען געווארען.

און די רעהער דרעהען זיך, און די פאסען ציטערען, אין זייער בעוועגונג פונקען פליהען, און די מאשין-טיילען, וואס ווערען פערטיג אין איין „האנד", ווערען נעלם פון פאר די אויגען און טראגען זיך אוועק אויף ספעציעלע געשטעלען, וואס רוקען זיי אונטער צו דער צווייטער „האנד". אנדערע טיילען ווערען צוגעכאפט פון א עלנע הענגערס, וואס לאזען זיך אראפ ווי די רויב-פייגעל פון דער הויך, ווי מיט אייזערנע שנאבלען גיבען זיי א כאפ איין טייל און טראגען אונטער צו אנ'אנדערען, וואס שטעהט אביסעל ווייטער, כדי דער אנדערער זאל צומראגען זיין חלק ארבייט, אויסברענען, אדער אויסבויגען, א ער אויסשליפען, אך דער צושרויפען, און שוין קומט דער לעגענדארער „פויגעל" און כאפט עס צו פון אונטער די פינגער און טראגט עס ווייטער, און צו דער זעלבער צייט רוקט זיך אונטער אנ'אנדער „כלי", און אין דער רגע, וואס יענע שרויף ווערט צוגענומען, איז שוין פארהאן עפעס אנדערש צו טון, און טון מוז מען עס מיט דער אויסגערעכענטער פינקטליכקייט צו דעם הונדערטסטעל רגע.

עס זעהט אויס, אז דער [illegible] בנין וועט גארנישט בעהמען קיין סוף, דריי'ציג לאנג. ווי א גרויסע האלע, א שטאט — א האלע. מיר געהען פערביי אלץ מעהר און מעהר אפטיילונגען, און אלץ מיט אזא איינגעשטעלטען רעגלאמענט. אין פלוג דאכט זיך, אז די ארבייטער טון זייער ארבייט נישט געאיילטערהייט, אז זיי האבען צייט, אבער באלד זעהט מען, ווי אלץ ווערט געטון מיט אנ'אויסגערעכענטען טעמפא, מיט א ריטם (אפילו). נאר אט ענדיגט זיך איין האלע, מיר קומען ארויס: עס איז א דרויסען, א גאס, זיין א מארק, א גרויסער, אנ'אומענדליכער מארק, און עס ווימעלט און ווירבעלט פון מענשען, פון בלויז מענער, מענער מיט דער גוט בעקאנטער פיזיאנאמיע, מיט אייבריסטע פנימער, מיט פערשווארצטע הענד, מיט פערפעצטע רעקלעך און מיט בלעכענע קעסטעלעך אין די הענד.

דאס קומט די אנדערע — „שיכט", די צווייטע סעריע ארבייטער. באלד וועלען זיך יענע בערייען און אייזער די ערשטע וועלען אוועקנעהמען זייערע הענד, וועלען זיך די אנדערע צושטעלען. די רוקמאשינען, די שרויפען, די רעדער, די פאסקעס טארען קיין איין רגע זיך נישט אפשטעלען.

נישט די אלע פער-חושך'טע מענשען דא, וואס [illegible]

ערע אויגען זענען שוין צוגעוואוינט צו דעם שניידענדיגען געשריי פון אייזען, בעת מען בויערט עס. זיי ווארטען דא, ווי ביי די מוטערס פון זיסע דערציאונגען. נאר ווער ווייסט, ווער מען וועט זיי דערלאנגען דעם נומער, און ווער מען וועט דארפען זייערע הענד צוזופאסען מיט די אייזערנע רינגקייטען, שטאנגען און שרויף-מאשינען?

מיר געהען אין אן אנדער אפטיילונג. דא זינגט ארבייט איהר גיהנום-ליד. פון אויבען און פון אונטען רינגט עס ממש מיט מיה — עס פליהען דורך איבער די קעפ טיילען און טיילען פון אויטאמאביל, מיט א פינקטליכער אויסגערעכענטקייט לאזט עס זיך אראפ צו די, וואס דארפען עס אויפכאפען, פערשרויפען און אוועקשיקען. יעדער טוט זיין ארבייט, און עס מאכט דעם איינדרוק, אז מעהר ווי אריינשרויפען, צושרויפען, פערשרויפען און פערפעסטיגען דארף מען נישט. נאר אט איז אנ'אפטייל פון די „ווייסע קאלנער": אלע ארבייטער אין ווייסע העמדער און ווייסע קאלנער. אזוי וויל פארד, אזוי וויל דאס סיסטעם: אפטיילען, שאפען קאסטעס, מיוחסים, די, וואס זענען קוואליפיצירט און פערדינען בעסער. זיי האלט מען בעזונדער. דערוויילעט. זיי טון די איידעלערע ארבייט, די קאמפליצירטע. זיי זענען די מעכאניקער. זיי זענען אפשר קינדער פון יענע רויהע ארבייטער, נאר פאר זיי האט שוין פארד געזארגט נאך פון פריהער, זיי אריינגענומען אין זיינע אינדוסטריעלע און טעכנישע שולען.

פערשטעהט זיך, אז די אמת'ע גיהנום'ס ווייזט מען נישט: די שטאל-גיסערייען, די גלאז-פאבריקען וואו מענש ווערט עפעס אויס און ווערט פערזויערט-העלט אין א שטיק רויהע קראפט, וואס איז פעהיג נאך זיינע אויסצופיהלען די בעפעלען פון זיין האר און געביטער. אנשטאט דעם דערצעהלט איך דער „ווייזער" וועגען די קויהלען-גרובעס, וואס פארד פערמאגט, און אייזען-גרובעס, וואס פארד עקספלואטירט, און וועגען די פערשידענע מינעראלע, וואס איהם איז נויטיג. אבער איך טייל זיך בעזונדערס אויס, מיר געלינגט אריינצוכאפען זיך אין א גלאז-גיסעריי. איך האב זיך נאך נישט פארגעשטעלט קיין גרעסערע גיהנום, ווי דא: אונטער הונדערטער-גראדיגער היץ ארבייט מען, און מען פראדוצירט.

מיר געהען דורך די לעצטע אפטיילונג, אט-אך דא, וואו דער אויטאמאביל ווערט אויסגעפערטיגט, דא איז די ארבייט א יאגענדיגע. יעדער מינוט דארף ארויסלויפען אנ'אויטאמאביל און נישט נאר זיך שטעלען אויף די „אייגענע פיס", נאר טאקע לויפען אויף די אייגענע רעדער. דער צוזאמענגעשטעלטער אויטא, וואס איז בלויז בשמה (דער מאטאר) און פיס (רעדער), ווערט אויפשנעל אנגעצויגען אין א... [illegible]

> **מיינע וועג-בלעטלעך**
>
> **פון ל. מלאך**

האנדווערקעריי און האנדעל

אויף דער וואך

דער יודישער מאמענט אין דער לאדזער האנדווערקער קאמער

עס איז א אלגעמיין באקאנטע זאך, אז אין די רייהען פון די קריסטליכע האנדווערקער שטעקט א גרויסע דאזע פון אנטיסעמיטיזם, נישט איינמאל איז שוין בעטאנט געווארן, אז די צעכן זענען אין די פריהערדיגע צייטן געווען ריין רעליגיעזע פאראייניגונגען און די רעליגיעזע איבערצייגונגען צוזאמען מיט דער מורא פאר דער קאנקורענץ פון יודישע בעלי מלאכה האבן געשאפן דעם טיפ פון אנטיסעמיטישן האנדווערקער, און די צעכן ווידער זענען פון שטענדיג אן געווען דאס נעסט פון אנטיסעמיטיזם.

דאס שאפן פון די האנדווערקער-קאמערן, אין וועלכע עס זענען זיך צום ערשטן מאל צוזאמענגעקומען ביי געזעלשאפטליכער ארבייט צו איין בעראטונגס-טיש די יודישע און קריסטליכע האנדווערקער, האט געווירקט אז עס איז געקומען צו א געוויסער דערנעהנטערונג צווישן די יודען און קריסטען, און מיר האבן אויך געזעהן ווי ביי פערשידענע פאך פראגען זענען צוזאמענגעגאנגען די יודישע און קריסטליכע האנדווערקער פון לאדז. עס איז א גרויסער שריט פאראויס. מיר מוזען אפשר צוגעבן אז אין דער לאדזער האנדווערקער-קאמער איז די פערשטענדיגונג געקומען צוליב דעם וואס דער ליבעראלער טייל פון די קריסטליכע האנדווערקער האט געהאט א מערהייט און צוזאמען מיט די יודישע ראטמענער זענען זיי בכח דורכצופיהרן אין דער קאמער אלע בעשלוסן.

דער צוזאמענשטעל פון דער קאמער איז נעמליך אזא, אז די פוילישע ראטמענער רעקרוטירען זיך פון צוויי לאגערן. פון סאנאציע און ענדעקישן לאגער, וואו מ'קוקט מיט דער הילף פון די יודישע שטימען, האט די סאנאציע די הויפט דעה אין דער קאמער. עס איז פערשטענדליך, אז די וואהל צווישן די ענדעקעס און סאנאטארן האט געקענט נאר פאלען אויף די זייט פון די סאנאטארן, זאגאר די פון די יודישע ראטמענער, וועלכע וואלטן אין אנדערע פאלן געווען די אויסגעשפראכענסטע געגנער פון דער סאנאציע, זענען זיי אבער דא געווען שטארקע אנהענגער פון א טעכנישן בלאק מיט די סאנאטארישע ראטמענער. די ערשטע פרובע פון דער פעראייניגונג איז געווען דער צווייטער מאנדאט פון א יודישן פערוואלטונגס-מיטגליד פון דער קאמער, אויב מיר האבן נישט קיין טעות איז לאדז די איינציגע קאמער וואו עס געפינען זיך 2 יודען אין דער פערוואלטונג.

א גאנץ מעגליך צוזאמענלעבן זעהען מיר דעריבער אין דער קאמער צווישן די יודען און קריסטען, אויב די אידיליע ווערט פון צייט צו צייט אביסעל פערשטערט דורך אנטיסעמיטישע ארויסטרעטונגען פון איינצעלנע קריסטליכע ראטמענער, אין מייסטענס פאלן דורך ענדעקישע; ס'איז אבער אויך נישט אויסגעשלאסן, אז אזעלכע ארויסטרעטונגען זאלן קומען אויך פון ראטמענער סאנאטארן איז עס נאר די קאנסעקווענץ פון הונדערט-יעהריגע צעכנערציהונג. די קריסטליכע בעלי-מלאכות קענען נאך נישט אריבערגעהן צו דער טאג-ארדנונג איבער דעם פאקט אז די צייט האט זיך געענדערט און אז מען זיצט שוין מיט די יודען ביי איין טיש און די אלטע טענות וועגן די יודישע פושערס האבן נישט מער קיין ארט. דאס האבן מיר אויך געזעהן אויף דער לעצטער פלענאר-זיצונג פון דער קאמער, ווי איינצעלנע ראטמענער האבן נישט דורכגעלאזן די געלעגענהייט א חארטליכן שטאך צו געבן די יודען.

אויב מיר קענען קיין נחת נישט האבן פון די קריסטליכע ראטמענער צוליב זייערע אנטיסעמיטישע ארויסטרעטונגען, וועלכע קענען אבער דאך אונז גארנישט שאדן און זיי גארנישט העלפן, מוזען מיר דאך פערלאנגען פון אונזערע ראטמענער די זאלן פיהרן א קאנסעקווענטע פאליטיק. די מאכט פון די יודען אין דער קאמער בעשטעהט אין דער האלטן פון גלייכגעוויכט און דערפאר איז די לאדזער קאמער איינע פון די געצעהלטע וואו קיין גזירות זענען נישט דא, און דאס נאר דערפאר ווייל עס עקזיסטירט אזא טעכנישער בלאק. ווי געוועהנליך איז אזא בלאק געבויט אויף פערשטענדיגונג צווישן די צדדים, טארען דעריבער אונזערע ראטמענער נישט פערגעסן אז די פערשטענדיגונג מוז מיט אלע כחות געהיטן ווערן.

מיר מיינען, אז דאס מוזען געדענקען די יודישע ראטמענער און אין זייערע ווייטערדיגע האנדלונגען מוז זיי דער דאזיגער אלף בית שטענדיג שטעהן פאר די אויגן.

וואס דארף יעדער סוחר וויסן וועגן דעם שטראף-קאדעקס?

דעם 1. סעפטעמבער איז אריין אין קראפט דער נייער שטראף-קאדעקס, וועלכער האט אפגעשאפט די רעכטליכע קראפט פון אלע שטראף-קאדעקסן, וועלכע האבן ביז איצט פערפליכטעט אין פערשידענע טעריטאריאלע געביטן פון דער מלוכה.

ביי אונזער אלטן שטראף-קאדעקס פון יאהר 1903 האט יעדער ערליכער סוחר געקענט אדורכלעבן זיינע יאהרען, אז ער זאל נישט דארפן אריינקוקן אין קאדעקס, דאס איז געווען פאר איהם נישט נויטיג, ווייל זיין געפיהל פון ארענטליכקייט און ערליכקייט האט איהם אליין אונטערגעזאגט וואס ס'איז דערלויבט פון רעכטליכן שטאנדפונקט און וואס נישט אין זיינע האנדעלס-טראנזאקציעס און אין זיין בעציהונג צו די קרעדיטארן.

דער שטראף-קאדעקס האט זעהר זעלטן איינגעגריפן אין ווירטשאפטליכן לעבן און דאס געביט איז כמעט אויסשליסליך רעגולירט געווארן דורך דער האנדעלס- און ציוויל-רעכט, וואס אז אמת האט דער קרעדיטאר נישט געקענט ארויסטרעטן בנוגע זיינע בעל-חובות צו דער פראקוראטור, געמוזט אפט ליידן גרויסע היזקות, נישט קענענדיג בעקעמפן דעם נישט-געוויסנהאפטן בעל חוב. דער דאזיגער סיסטעם האט אבער געהאט די גרויסע מעלה, אז אן ערליכער און געוויסנהאפטער בעל-חוב האט נישט געדארפט קיין מורא פאר קיין שום געפאהר — דאס האט געשאפן א זיכערקייט אין ווירטשאפטליכע בעציהונגען, אפילו די קרעדיטארן זענען טיילמאל בע[illegible] געווארן דורך נישט געוויסנהאפטע בעל-חובות.

קיין שום סוחר האט נישט געדארפט מיט זיך טראגן קיין שום שטראף-קאדעקס, די אונטערנעהמונג האט געדארפט געפיהרט ווערן לויט די פרינציפן וואס האבן זיך געשאפן דורך רוטין און האנדעלס-פראקטיק און אויב די עקאנאמישע בעדינגונגען האבן געבראכט צו א באנקראט פון אזא ערליכן סוחר — האט איהם, פון שטאנדפונקט פון שטראף-קאדעקס גארנישט געדראהט.

איצט, ווען ס'איז אריין אין קראפט דער נייער שטראף-קאדעקס האט זיך די לאגע געענדערט, יעדער סוחר, אפילו דער ערליכסטער און געוויסנהאפטסטער, מוז האבן אויף זיין שרייבטיש א שטראף-קאדעקס און דאס מיט אויסטייטשונגען; ביים שליסן וועלכע ס'איז טראנזאקציע מוז ער האבן א וואג, וואס איז נאך פיהלבארער ווי אן אפטייק-וואג; אפילו יעדן שריט אין זיין פריוואטן לעבן מוז ער נאכקאנטראלירן פון שטאנדפונקט פון שטראף-קאדעקס. דער סוחר איז פון אלע זייטן געבונדן און געשטעלט און דאס דערפאר, ווייל די רעדאקציע פון נייעם שטראף-קאדעקס אין די ארטיקלען וועלכע זענען נוגע די סוחרישע טעטיגקייט, איז זעהר נישט קלאר און עפנט ברייטע מעגליכקייטן צו אן אינטערווענץ פון דער פראקוראטור.

דער נייער שטראף-קאדעקס, וועלכער נעהמט אין שוץ די קרעדיטארן האט געשטעלט יעדן סוחר, אהן אויסנאהם, פאר דער געפאהר, אז געגן איהם זאלן אנגעווענדעט ווערן שטראף-רעפרעסיעס.

איך וועל זיך בעמיהען צו אנאליזירן די ארטיקלען פון שטראף-קאדעקס, וועגן וועלכע מיר רעדן דא:

דער ארט. 273 דראהט מיט אן ארעסט-שטראף ביז 3 יאהר דעם, ווער ס'ווערט לייכטזיניג, דורך א פערשווענדעריש לעבן, דורך שפילן, מאכן ריזיקאלישע אפמאכן, פערקלערן אדער איבערלאסטן זיין פערמעגן — פערערגערן זיין פערמעגנס פערהעלטניש און צוליב דעם וועט קומען צו א ערקלערן איהם פאר באנקראט אדער ער וועט נישט האבן צו בעצאהלן?

אויפ'ן גרונט פון דעם דאזיגן ארטיקל קען יעדער, וועמען מ'האט ערקלערט אנ'אופאדלאשטש, יעדער וואס צאהלט פאקטיש נישט, אפילו ווען מ'האט איהם נישט ערקלערט קיין אופאדלאשטש, אדער יעדער, וועלכער האט אפילו דערלאזן א וועקסל צו פראטעסט — געשטעלט ווערן אלס בעשולדיגטער, אויב ס'וועט פעסטגעשטעלט ווערן, אז ער האט פערערגערט זיין פערמעגן-צושטאנד צוליב איינע פון די סיבות, וועלכע ווערן דערמאנט אין דעם ארט. 273. די דאזיגע סיבות שאפן דאס גרויסע געפאהר פאר יעדן סוחר וואס דערלאזט זיין וועקסל צו פראטעסט.

אלס ערשטע סיבה רעדט דער ארט. 273 וועגן א „פערשווענדעריש לעבן", אבער וואס איז דאס „פערשווענדעריש לעבן"?

ס'וועט למשל פעסטגעשטעלט ווערן, אז דער סוחר איז יעדעס יאהר ארויסגעפאהרן קיין אויסלאנד אויף קוראציע מיט זיין פאמיליע; מ'וועט שטענדיג קענען זאגן, אז אין לאנד זענען פערהאן ביליגערע קורערטער, וואס פערלאנגען נישט קיין אויסלענדישע פעסער, אלזא הייסט עס, אז דער סוחר, ארויספאהרענדיג קיין אויסלאנד האט פערשווענדעריש געלעבט און דערמיט פערערגערט זיין פערמעגנס צושטאנד, ווען א סוחר למשל האט געגעבן גרעסערע נדבות אויף פילאנטראפישע צוועקן, האט געהאט אן'אייגענעם אויטא א. אז. וו. איבעריגענס וואו איז פערהאן די אביעקטיווע מאס, וועלכע קען פעסטשטעלן צי אין געגעבענעם קאנקרעטן פאל איז געפיהרט געווארן א פערשווענדעריש לעבן אדער נישט?

מ'דארף נישט פערגעסן, אז בעת דער האסטע און גוטע קאניונקטור, ווען די געשעפטן געהען גוט, ארדענט דער סוחר ענטשפרעכענד איין זיין לעבן, פערנעהמט אן ענטשפרעכענע וואוינונג און פיהרט א לעבן אויפ'ן ברייטערן פארנעהם, — אויב זיינע געשעפטן וועלן שפעטער ערגער ווערן און דער ערשטער וועקסל וועט געהן צום פראטעסט, קען מען שטענדיג פאראווארפן אזא סוחר, אז ער האט געפיהרט א „פערשווענדעריש לעבן" און איהם פערמשפטן אויף ארעסט ביז 3 יאהר.

אין ווייטערדיגע ארטיקלען וועלן מיר פרובירן אויפצוקלערן אויך אנדערע פונקטן פון שטראף-קאדעקס.

יעפים שעסקין.
אדוואקאט.

די נויט פון יודישען האנדווערקער רופט צו הילף!

מיין ארטיקל „וואס דארף געטון ווערן פאר דעם יודישען האנדווערק", וואס איז פערעפענטליכט געווארן אין נומער 247 פון דעם „נייעם פאלקסבלאט" האט געפונען דעם געהעריגען אפקלאנג. דאס אליין איז שוין דער בעסטער בעווייז, אז דער יודישער האנדווערק געפינט זיך שוין ווירקליך אין אזא לאגע, וואס פאדערט פון יעדען יודען, וועלכען דער יודישער האנדווערקער און זיין מצב איז איהם נאהענט צום הארצען, אז ער זאל זיך ווענדן דעם ענין ערנסט פערטראכטען.

ווען מ'קוקט זיך צו מיט אפענע אויגען צום גאנצען מצב, דערזעהט מען דאס טרויעריגע בילד פון דעם יודישען האנדווערק, ווי ער געהט סיסטעמאטיש אונטער.

די אפאטיע און יאוש אין די רייהען פון די האנדווערקער זעלבסט, די נישט דערלאזבארע צאנקערייען צווישן זייערע פיהרער, די שוצלאזיגקייט פון יודישען האנדווערקער אקעגען די אלע ספעציפיש יודישע שוועריגקייטען, וואס מאטערען דעם יודישען האנדווערקער פון אלע זייטען, האט איהם דעם האנדווערקער אין אלע הינזיכטען צובראכען.

די גרעסטע צרה איז אבער, לויט מיין מיינונג, וואס דער יודישער האנדווערקער האט פון פריהערדיגע צייטען נישט געהאט די מעגליכקייט צו בעקומען א גוטע טעכנישע בילדונג. אויך ביי היינטיגען טאג אפילו געפינט ער נישט אין זיין שפראך און אין א פאלקסטימליכע אויסלייגונג קיין מאטעריאל כדי זיינע פאך-קענטניס צו פערגרעסערן.

אין דער זעלביגער צייט ווערט דער נישט-יודישער האנדווערקער אבער א דאנק זיין נישט-יודישען יחוס, פון אלע זייטען אונטערשטיצט, סיי מאטעריעל און סיי אויפ'ן קולטורעלען געביט. עס דראהט דעריבער די געפאהר, אז עס וועט באלד דערגיין צו אזא מצב, ווען דער יודישער האנדווערקער וועט נישט זיין מעהר קאנקורענץ-פעהיג און אלס פועל יוצא דערפון מיזען איינגאנצען אונטערגעהן.

אמת, דער פאקט, וואס מיינע ווערטער האבן געפונען אזא אפקלאנג אין דער ברייטער יודישער עפענטליכקייט, בעווייזט מיר, אז די ערנסטקייט פון דער זאך איז פון פערשידענע קרייזען טאקע ריכטיג אויפגעפאסט געווארן. איך גלויב אבער, אז מ'דארף זיך נישט יעצט בעגנוגענען בלויז מיט'ן פערשטעהן די לאגע און איהר בעשפרעכונג, נאר טאקע צוטרעטן בעצייטענס צו ממשות'דיקע ארבייט ווי זיך צו העלפען.

אין מיין דערמאנטען ארטיקל האב איך פארגעלייגט קאנקרעטע מיטלען: אז אין יעדען ארט זאל געשאפען ווערען ספעציעלע פאך-קורסען פאר דעם דערוואקסענעם יודישען בעל-מלאכה, אז עס זאל נאך געשאפען ווערען אין יודיש און נאך א לייכט-פערשטענדליכע אויסלייגונג די נויטיגע לערן- און האנדביכלעך פאר איהם און טאקע אויך דער ענטשפרעכענדער פערלאג, וואס זאל דאס ארויסגעבען.

איך מוז דא בעמערקען, אז איך פערזענליך ארבייט אין דער ריכטונג שוין פון א לענגערע צייט. עס געפינט זיך שוין א דרוקפערטיגער מאנוסקריפט מיט א גרויסע צאהל פערטיגע בילדער קלישעס אונטער דעם נאמען „די שול פון דעם יודישען שטריקער".

ווייטערדיגע האנדווערקער געביטען ווערען ווי איך הער יעצט, פון פערשידענע פאכמענישע קרעפטען בעארבייט.

דער גאנצער ארבייטס-קאמפלעקס איז אבער נישט פאר די כוחות פון יחידים — פאנאטיקער פון דער האנדווערקער-זאך, אפילו ווען זיי ווערען דערצו געטריבען מיט'ן כח פון זייער אידעאליזם. דער גאנצער ענין מוז פון ערשטען אנפאנג ריכטיג ארגאניזירט ווערען.

איך וועל דעריבער בעטען אלע יענע, וועלכע קענען אדער האבען לכל הפחות דעם גוטען ווילען צוצולייגען א האנד צו דער דאזיגער זאך; מיט איין ווארט יעדערען, ביי וועמען מיין אנרעגונג האט געפונען אנ'אפקלאנג — צוליב ארגאניזאציאנס-צוועקן — מיט מיר זיך צו פערשטענדיגען לויט מיין אדרעס:

inż. Abram Benenson, Wilno Subocz 19.

אינזש. אברהם בענענסאן.

א געפאהר פאר'ן יודישען האנדווערקער

(אויפרוף)

צו אלע האנדווערקער!

דאס צעכן-געזעץ רעדט אין ארטיקל 198 פאר א פינף־יעהריגען טערמין פאר געזעלן, וועלכע ווילען זיך איינארדנען אלס זעלבסטשטענדיגע מייסטער. אין משך פון די פינף יאהר האבן די דאזיגע געזעלן דאס רעכט פארצושטעלן א צייגניש פון מאגיסטראט, וועלכע בעשטעטיגט, אז דער בעטרעפענדער האט געארבייט 5 יאהר ביי א זעלבסטשטענדיגען מייסטער. אזא צייגניש גיט דעם געזעלן דאס רעכט צו בעקומען א האנדווערקער-קארטע און צו פיהרען א ווערקשטעל.

דער טערמין צוצושטעלן אזא צייגניש ענדיגט זיך דעם 15. דעצעמבער 1932.

ווי מיר הערן, וועט דער טערמין נישט פערלענגערט ווערן. דא האנדעלט זיך נישט נאר וועגן די געזעלן, וועלכע ארבייטן ביז איצט ביי אונזערע מייסטער און ווילען ביי א ווילן פון זעלבסטשטענדיגען איינארדענען זיך, נישט האבן די מעגליכקייט דערצו, נאר אין דער הויפטזאך האנדעלט עס זיך וועגן ווערקשטעלן, וועלכע עקזיסטירען שוין, וועלכע האבן אבער ביז איצט נישט ערלעדיגט די געהעריגע פארמאליטעטן. אזעלכע ווערקשטעלן עקזיסטירן אין דער לאדזער וואיעוואדזטווע א סך, ספעציעל אויף דער פראווינץ און אין 90 פראצענט פאלן זענען עס יודישע ווערקשטעלן, וועלכע ארבייטן איגענטליך ביז איצט נישט לעגאל. לעגאליזירן די ווערקשטאטע איז אויפ'ן איבערנדערמאנטן אופן נישט שווער. מען מוז אבער געדענקען, אז עס קען זיין צו שפעט. עס איז א פליכט פון יעדן בעוואוסטזיניגן בעל-מלאכה אויפמערקזאם צו מאכן זיינע חברים, אויף די פאלגן פון נישט ערלעדיגן די געהעריגע פארמאליטעטן אין דער צייט.

האנדווערקער! געדענקט, אז די צייט איז קורץ. אויב איהר וועט פערפאלעסיגן דעם טערמין פון 15-טן דעצעמבער וועט מען אייער וואר־שטאט פערמאכן און איהר אליין וועט מוזן טראגן די פעראנטווארטליכקייט.

צענטראלער יודישער האנדווערקער
פערבאנד אין לאדזער וואיעוואדזטווע
זטוע, פאלודניאווא 4.

וועגן די רעזולטאטן פון די לוסטראציעס

אין די האנדווערקער-ווארשטאטן

די לאדזער האנדווערקער-קאמער האט זיך אנגעהויבן צו פערנעהמען מיט די רעזולטאטן פון די לוסטראציעס, וועלכע זענען פארגעקומען אין די האנדווערק-ווארשטאטן פון פערשידענע פאכען, ווי ס'האט זיך ארויסגעשטעלט, האבן די לוסטראציע-קאמיסיעס געפינען אין 182 ווארשטאטן נישט אין ארדנונג די דאקומענטן ווי האנדווערקער-קארטען, דיפלאמען א. א. וו.

די דאזיגע רעזולטאטן האבן ארויסגערופן א געוויסע בעאונרואיגונג אין די יודישע האנדווערקער-קרייזען, מ'רעדט וועגן דעם ווי אזוי די האנדווערקער קאמער וועט אויסנוצען די רעזולטאטן פון די דאזיגע לוסטראציעס.

ווי מיר דערוויסען זיך, איז נאך קיין שום בעשלוס אין דער קאמער נישט אנגענומען געווארן, די יודישע ראטמענער אין דער קאמער דארפען שטעהן אויף דער וואך, אז קיין יודישע האנדווערקער-עקזיסטענצן זאלען נישט רואינירט ווערען.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

דינסטאג
טז
15
מרחשון תרצ"ג

נאוועמבער

זון-אויפגאנג 6.49
זון-אונטערגאנג 3.50

פון האנדעלס-געריכט

דאס געריכט האט אויף דער נעכטיגער זיצונג דערלויבט די אופאדלאשטש-מאסע פון דער פירמע „לייביש שפירא" צולאזון אין גאנג די פאבריק ביז'ן 31-טען דעצעמבער ד. י.

* * *

דעם געפאלענעם סוחר שמעון לעווענ-ערג פון אזארקאוו, האט דאס געריכט אויף דער נעכטיגער זיצונג געגעבען א גלייט אויף נאך 3 חדשים.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופאדלאשטש פון יודעל קופערוואסער, איז אלס ריכטער-קאמיסאר בע-שטימט געווארען דער האנדעלס-ריכטער שנע.

* * *

דער סינדיק פון דער פירמע משה צענדער, שמואל שפיץ, האט רעזיגנירט פון זיין אמט. די רעזיגנאציע איז אפגעלעגט געווארען ביז גאך דער קרעדיטארען-פערזאמלונג.

* * *

די פירמע א. ס. ראזענבערג, מאנופאקטור געשעפט (פיעטריק. 21) האט מיט עטליכע טעג צוריק אפגעגעבען א ביטע וועגען א „אדזור". צוליב דעם, וואס ראזענבערג האט נישט ער-לעדיגט די געריכטס-פארמאליטעטן, איז אויף דער נעכטיגער געריכטס-זיצונג די ביטע נישט בעטראכט געווארען.

וויטערע ארעסטן פון פלייש-הורטאווניקעס

אפקלאנגען פון דער אפערע אין שעכט-הויז

(א) אין שייכות מיט דער שטייער-אפערע אין שעכט-הויז, וואס איז געפירט געווארען פון סע-קרעטאר פון שעכטע-פעראיין, יצחק פינעס, האט די פאליציי נאך אנ'אויספארשונג פערארעסטירט צו ארעסטירען די ביידער הענה און בעריל פריד, פון נייע זארזשעווסקא 2, און שלמה פריד, פון נייע זארזשעווסקא 18.

אין שייכות מיט דער אפערע זענען אויך א"ע סטירט געווארען דער פלייש-הורטאווניק שמואל גינצבערג, פון נייע זארזשעווסקא 20, און זיין ברוד דער אלתר גינצבערג, פון נייע זארזשעווסקא 17, און הענה מאנדראלא פון שייבלערס מארק — אלע זענען זיי איינגעזעצט געווארען אין דער תפיסה אויף דער מילשא. מענדעל סולמינסקי פון נייע זארזשעווסקא 8 איז אנטלאפען פון לאדז, נאך וועד מען ס'זענען ארויסגעשיקט געווארען שטעקבריף.

——=):O:(=——

5 יאהר האבען גייסטיגע ארבייטער דאס רעכט

צו פערלאנגען אויף פערגיטיגונג פאר ארבייטן-איבער'שעה'ן

(2) די פראגע וועגען פערגיטיגונג פאר איי-בייטען איבער'שעה'ן, האט אפט דערפירט צו מיס פערשטענדנישען צווישען אנגעשטעלטע מיט די בעלי-הבתים. די לעצטע זענען אין דער מיינונג, אז אויב דער געקינדיגטער ארבייטער האט אין משך פון 6 חדשים נאך דער קינדיגונג. נישט אר-ריינגעטראגען קיין אנקלאגע, פערלירט ער די רעכט אויף פערגיטיגונג.

ווי ס'אינפארמירט פון די ארבייטער-סע-איי-נען, פערלירען גייסטיגע ארבייטער די רעכט צו פאדערען א פערגיטיגונג פאר איבערשעה'ן און די פאלען, ווען די ארבייטער האבען אריינגעטראגען אנקלאגעס נאכ'ן אפלויף פון 5 יאהר, פון דער צייט, ווען ס'האט זיך געענדיגט דער קינדי-גונגס-טערמין.

די נקמה פון א פויער

טראכט אוים א בלבול אויף א צווייטען פויער

(2) דער פויער יוזעף בארטשאק פון דארף גאטקאווא גורא, האט געמאלדען דער לענטשיצער פאליציי, אז בעבען זגערזשער וואלד, זענען איהם בעפאלען באנדיטען און דראהענדיג מיט מעסערס איהם צוגענומען 42 זל. איינעם פון די באנדיטען האט ער דערקענט א געוויסען קאלאדזשעיסקי פון דארף קושעמניעוו, וועלכען די פאליציי האט באלד ארעסטירט.

דער ארעסטירטער האט אבער דערצעהלט אן אנדערע מעשה: אז פאהרענדיג צוזאמען קיין לענטשיק, איז צווישען זיי ביידע אויסגעבראכען א געשלעג, בעת וועלכען בארטשאק איז שטארק צו-שלאגען געווארען. בארטשאק האט דאן געטענהט אז בעת'ן געשלעג איז ביי איהם געלם געווארען 42 זל., אז ק. האט געגנפעט, אז ער האט נישט דאס געלד, האט ער אויף איהם אויסגעטראכט א בלבול.

קאלאדזשעיסקי איז בעפרייט געווארען פון ארעסט און בארטשאק איז צוגעצויגען געווארען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט פאר אריינפיהרען די פאליציי אין א טעות.

„טאז" האט אנגעהויבען

א בעשפייזונגס-און בעקליידונגס-אקציע צווישן יוד. שול-קינדער

די שווערע עקאנאמישע לאגע אין וועלכער עס געפינט זיך דער גרעסטער טייל פון די יודישע שול-קינדער אין די פאווסעכנע שולען, וואוהין קינדער קומען אפט אהן פרישטיק און אהן שיך, האט געצוואונגען די געזעלשאפט „טאז" צו אר-גאניזירען א בעשפייזונגס און בעקליידונגס-אקציע.

די צוגרייטונגס-ארבייט איז אין פולען גאנג. אין די יודישע מיטעל-שולען ווערען געזאמעלט טעגליך פרישטיקען צווישען די פערמעגליכערע קינדער, וועלכע ווערען דורך „טאז" איבערגע-שיקט אין די פאווסעכנע שולען:

ביידע קאמיטעטען זענען פערנומען מיט דער שווערער און פעראנטווארטליכער ארבייט צו זאמלען די נויטיגע פאנדען, כדי איינצוקויפען מילך און זעמעל.

„טאז" שטעלט זיך פאר א אויפגאבע צו געבען טעגליך איין גלאז מילך און איין זעמעל דעם שול-קינד, וועלכעס וועט בעשטימען דער שול-דאקטאר מיט דער שול-לייטונג.

ביידע קאמיטעטען זאמלען אויך שיך און קליידונג פאר די קינדער, וועלכע נויטיגען זיך אין דעם.

געלד-נדבות און שיך אדער קליידונג ווערען אנגענומען אין דער קאנצעלאריע פון „טאז" נא-וואמיעסקא 3.

פון שיך און קליידונג קומט אין בעטראכט נאר שיך און קליידונג פאר קינדער אין שול-עלטער פון 7 ביז 14 יאהר ווי אויך פאר קינדער אין פאר-שול-עלטער פון 4 ביז 7 יאהר.

זיצונג פון ציוניסטישען קאמיטעט

אונטערן פארזיץ פון ה' ליטווין איז פארגע-קומען א זיצונג פון ציוניסטישען קאמיטעט.

ה' שאפירא רעפערירט וועגען דער לויפענ-דער ציוניסטישער ארבייט: „אגודת ציון" — די נייע אפטיילונג פון דער ארגאניזאציע אויף אלטשטאט, ענטוויקעלט זיך גוט, עס ווערט געעפענט א לאקאל. העברעאישע אוונד-קורסען, יעדען טאג קומען צו נייע חברים, עס ארגאניזירט זיך א יוגענד סעקציע. עס ווערען איינגעארדענט פארלעזונגען פון דער פאלקס-אוניווערזיטעט (די ערשטע פארלעזונג האט געהאלטען ה' משה קארא).

די פארלעזונגען פון דער פאלקס-אוניווערזי-טעט קומען פאר סיסטעמאטיש און צייכנען זיך אוים מיט א שטארקער פרעקווענץ. אויך די העברע-אישע אוונד-קורסען ביי דער ציוניסטישער ארגאני-זאציע ענטוויקלען זיך גוט, עס זענען שוין גע-עפענט געווארען פינף גרופען פאר אנפענגער און פארטגעשריטענע.

ה' ליטווין רעפערירט וועגען דער נויטווענדיג-קייט צו פערשטארקען די רייהען פון דער ציוניסטי-שער ארגאניזאציע און וועגען בעשלוס פון ציוניסטי-שען קאמיטעט אדורכצופיהרען א גרויסע חברים-ווערבירונגס-ארבייט, עס ווערט בעשטימט צו ווידמען דעם מארגענדיגען דינסטאג פאר א ספעציעלע אקציע פון ווערבירען נייע מיטגלידער פאר דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, אין דער דאזיגער וויכ-טיגער ארבייט בעטייליגען זיך אלע מיטגלידער פון ציוניסטישען קאמיטעט.

צוליב דער ווענדונג פון קרן-היסוד-דירעקטא-ריום ווערט בעשלאסען פארצולייגען דעם קה"ק-קאמיטעט אנצוהויבען די נייע קרן-היסוד-אקציע דעם 10-טען דעצעמבער.

דערויף ווערען ארומגערעדט די פראגען וועגען דער נויטווענדיגקייט צו פערשטארקען די ציוני-סטישע פראפאגאנדע ארבייט און עס ווערט בע-שלאסען צו ווידמען דער דאזיגער ארבייט פיל אויפמערקזאמקייט.

פרנס רומקאווסקי גיט צו'לעצט א בעריכט פון די ערשטע זיצונגען פון נייעם קהלה-ראט און קהלה פערוואלטונג. דעם בעריכט ערגענצען די פרנסים לעווינסאן, לימאן, האלבערשטאט. עס ווערט בריית ארומגערעדט די ווייטערדיגע טאקטיק פון די ציוניס-טישע פרנסים לגבי דער איצטיגער קהלה-מעהרהייט און עס איז אנגעוויזען געווארען, אז די מעהרהייט האט מיט איהר לעצטער האנדלונג (קאמיסיעס, רע-גולאמין א.א.וו.) דאקומענטירט איהר ווילען צו בע-רויבען די אפאזיציע פון יעדער מעגליכקייט מיטצו-ארבייטען און קאנטראלירען די טעטיגקייט פון דער קהלה-פערוואלטונג, עס ווערען געגעבען די ציו-ניסטישע פרנסים די געהעריגע דירעקטיוועז.

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1912

(2) היינט דינסטאג, דארפען זיך שטעלען אין מיליטער - ביורא (זאוואדזקא 11) צו רעגיסטרא-ציע יונגעלייט פונ'ם יאהרגאנג 1912 און עלטערע, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 5 קאמיסאריאט מיט די פאמיליען-נעמען, וואס הויבען זיך אן מיט די אותיות:

T, U, W

און פון 14 קאמיסאריאט:

G, H, Ch, I, J, K.

מיטוואך פון 5. קאמיסאריאט:

Z Ź Ż

און פון 14 קאמיסאריאט

L Ł M N O P

דער טארג פון גרינעם מארק ווערט נישט איבערגעטראגען

מיטטיילונג פון מאגיסטראט

אין שייכות מיט דער ידיעה פון א היגער צייטונג, אז דער טארג פון גרינעם מארק ווערט איבערגעפיהרט אויף האלערס פלאץ, מאכט דער מאגיסטראט אויפמערקזאם, אז די ידיעה שטימט נישט מיט'ן אמת.

מאכט א לעבען אין נאכט-לאקאלען

צאהלט מיט פאלשע הונדערטערס און ווערט בעפרייט פון שטראף

(א) פאר'ן געריכט איז נעכטען געשטאנען סטעפאן מיסטאלעוויטש פון ווארשא, וועלכער איז אנגעקלאגט געווארען, אז ער צוזאמען מיט נאך עטליכע חברים האט זיך געלאזט וואוילגעהען אין עטליכע נאכט-לאקאלען, און בעצאהלט האט ער מיט פאלשע הונדערטער'ס.

צוליב מאנגעל אין בעווייזען, איז מ. בע-פרייט געווארען.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט בייגאכט דיזשורירען: א. פאטאש (פלאץ קאשטשעלני 10), א. קארעמזא (פאמארסקא 12), ע. מילער (פעטריקאוער 46), מ. עפשטיין פעטריקאווער 225), ז. גארטשיצקי (פשעיאזד 59), ג. אנטאניעוויטש (פאביאניצער 50).

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26
היינט און פאלג. טעג!
שפיאנאזש - דראמע פון די צייטען פון דער גרויסער מלחמה א. נ.
„X 27"
אין די הויפט-ראלען:
MARLENA DIETRICH
Victor Mac Laglen
פרעכטיגער אינהאלט, שעהנע אויסשטא-טונג. קאנצערט-שפיל פון די ארטיסטען.
אנהויב פון די סעאנסען טעגליך 4 נאכמיטאג
שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

היינט און פאלג. טעג!
גרויסע ליבעס עפאפיי און סעקס-אפעל פון מאדערנע פרויען אין מייסטערווערק
CLARENCE BROWN
פרויען אהן צוקונפט
זיטען-דראמע, וואס בעריהרט די דראס-טישע פראבלעמען פון דער געגענווער-טיגער מאראל. — אין די הויפט-ראלען:
די 2 געטליכע עקראן-שטערנס
Joan Grawford, Clark Gable
אנהויב אין געוועהנל. טעג 4.30 נאכמ., שבת און זונטאג 12.30 בייטאג.
הנחה-בילעטן גילטיג אהן בעגרענצונגען.
דער זאל איז בעהייצט.

DR. MED. J. LUBICZ
כירורג-ארטאפעד
פאלודניאווא 9, טעל. 17-183
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.
איינענע פראצאווניע פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען ווי: ווקלארסעם אויף פלאטפוסען. קינסטלכע הענד און פיס, גארסעטען א. אז וו.
נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג

יודיש
קאמעראל-טעאטער
אלעע 1-טער מאי 2.

יודיש דראמ. טעאטער אין פוילן
ווילנער טרופע
אנפירונג: מ. מזאה. יאר XVII

היינט, דינסטאג, ד. 15-טן, מיטוואך, ד. 16-טן און דאנערשטאג, ד. 17-טן
לעצטע 3 פאפולערע פארשטעלונג פון 50 גר. ביז 1.10 גילדן
צום 36-טן, 37-טן און 38-טן מאל — די שטארק אויסגענומענע פיעסע
בונט אין אויסבעסערונגס-הויז
א היינט-צייטיק טעאטער-שטיק אין 3 אקטן
מחבר: פעטער-מארטין לאמפעל. יידיש: מ. מ. רעזשי: יעקב ראטבוים.
אכטונג! די נאענטסטע טעג ווערט באנייט:
„פרנסה" — קאמעדיע פון ה. גאטעספעלד
„ארעמע מלוכה" — פון ח. לייוויק.
מאז, ווייב און רעוואלוציע קאם פון וו. קאטאיעוו
„ברוימטמיר" — פון ד. בערגעלסאן.
בילעטן אין אלע פארשטעלונגען צו באקומען טעגליך פון 5 א זייגער אוונט אין קאסע פון טעאטער.
אדמ. אנפירונג: ב. אס.

שאצונגס-קאמיסיעס
אין א נייעם צוזאמענשטעל

(א) לויט א פע־אָרדנונג פון פינאַנץ־מיניס־טעריום, וועט דער צוזאמענשטעל פון די שאַצונגס קאָמיסיעס געענדערט ווערען. די שאַצונגס־קאָמיסיע פון הכנסה־שטייער וועט בעשטעהען פון 12 פער־זאָן. די קאָמיסיע פון אומזאַץ־שטייער פון צעהן פערזאָן.

די נייע שאַצונגס־קאָמיסיע וועלען אָנהויבען זייער טעטיגקייט פון אָנהויב יאַנואַר 1933.

דעקרעט איז דעקרעט
אבער ארבייטער פון די וואוינונגען ווארפט מען פארט!

(2) אויף איינער פון די לעצטע זיצונגען פון אַרבייטס־געריכט, זענען בעשטעטיגט געוואָרען 8 עקסמיסיעס פון אַרבייטער־וואוינונגען, וועלכע האָבען צוליב דער קינדיגונג, געמוזט פערלאָזען די וואוינונגען, וואָס זיי האָבען פערנומען נעבען דער פאַבריק אָדער קאַנטאָר.

וויפיל זענען פאַבריקאַנטען שולדיג דער קראנקען-קאסע
מיניסטעריום פערלאנגט גענויע רשימה

די קראַנקען־קאַסעס האָבען בעקומען אַ פער־אָרדנונג פון מיניסטעריום פאַר געזעלשאַפטליכע שוץ מיט דער אויפפאָדערונג צו צושטעלען דעם מיניסטעריום רשימות פון פאַבריקאַנטען מיט די סומען וואָס זיי זענען אונטערשטעליג פאַר פערזיכערונג מיט אַלע גענויע דאַטען.

פון דער קאלעקטור ב. וויינבערג
פיעטריקאווער 42

אין דער בעקאַנטער קאָלעקטור פון ב. וויינבערג איז געוואָרען אויסגעמאָהלט אויף אַ'ארטיסטישען אופן אַ גרויס בילד, וואָס שטעלט פאָר ווי אַזוי עס קומט פאָר די ציהונג פון דער מלוכה־לאָטעריע. דאָס בילד קען מען זעהען אין דער קאָלעקטור פון ב. וויינבערג, פיעטריקאָווער 42.

פאַבריק פון פירמע „סעטאם"
איז ווייטער אקופירט פון די ארבייטער

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט, האָבען די שטרייקענדע אַרבייטער פון דער פירמע „סעטאם" (מאַטעיקי 9) אָקופּירט די פאַבריק. די אונטערהאַנדלונגען האָבען ביז איצט נישט געבראַכט דעם רעזולטאַט. די אַרבייטער זיצען ווייטער ביי די מאשינען. היינט וועט ביים ארבייטס־אינספעקטאָר פאָרקומען אַ קאָנפערענץ.

געמיינזאַמע קאנפערענץ
פון זגערזשער וועבער-מייסטער און טעקסטיל-ארבייטער

(2) אין צוזאַמענהאַנג מיט דער קינדיגונג פון דעם אָפּמאַך דורכ'ן וועבער־מייסטער פעראיין אין זגערזש, און צוליב דעם, וואָס דער קינדיגונגס־טערמין ענדיגט זיך שוין וועט היינט ביים אַרבייטס־אינספעקטאָר קומענדיגען שבת, פאָרקומען אַ געמיינזאַמע קאָנפערענץ פון וועבער־מייסטער־פעראיין מיט אַרבייטער־פאָרשטעהער.

היינט—מיטגלידער-ווערבירונג-אַקציע
פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע
(קאַמיניקאַט)

לויט אַ בעשלוס פון ציוניסטישען קאָמיטעט קומט פאָר היינט אין אונזער שטאָדט אַ בעזונדערע אַקציע פון ווערבירען נייע מיטגלידער פאר דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע. אין דער ארבייט בעטייליגען זיך פערזענליך די מיטגלידער פון ציוניסטישען קאָמיטעט, וועלכע וועלען היינט ספעציעל בעזוכען זייערע פריינד און בעקאַנטע און פערלאַנגען פון זיי אריינצוטרעטען אין די רייהען פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

די דאָזיגע ארבייט איז וויכטיג בעזונדערס איצט בעת דעם פערשטאַרקטען עליה־דראַנג קיין ארץ־ישראל, ווען די זאַמלונג און קאַנצענטרירונג פון אלע פראָדוקטיווע כוחות ארום דעם א"י־אויפבוי־געדאנק איז נויטיג כדי צו שטארקען די ציוניסטישע אַרגאַניזאַציע און ערמעגליכען איהר דאָס ערפילען פון איהרע אויפגאַבען.

אויגען-קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פיעטריקאווער 90, טעל. 72-221
נעהמט אָן שטענדיגע אויגען־קראַנקע (צוועק אָפּעראַציע א.ז.וו.), ווי אויך אַמבולאַטאָרישעס פון 9–1 און פון 4 ביז 7.30 אָוונט.
1940

יודיש טעאטער „פילהארמאניע"
אָנפיהרונג: א. בעזמאן און א. שטאקפעדער

פרייטאג, ד. 18 נאוועמבער ד. י.

! נאר איין מאל אין היינטיגען ווינטער-סעזאן !

אזא גרויסע
טעאטראלע
פאלקס-פערוויילונג

ארטיסטען, וועלכע בעטייליגען זיך אין

גראנדיעזען טעאטער-אוונט

בערטא זאסלאווסקא

עווא שטאקפעדער

ליזא שלאסבערג

קארל צימבאליסט

לעאָן נעטליכערמאן

אהרן אייזענבערג

יוסף נייהויירס

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

ביי מאגען, דארם און שטאפוועקסעל-ליידען
פיהרט דער געברויך פון נאטירליכען ביטערוואסער
Franciszka Józefa
די פערדייאונגס־אָרגאַנען צו אַ רעגעלמעסיגער טעטיגקייט צוריק און פערלייכטערט אַזוי, אַז די נאַהרונגס־שטאָפען געהען און בלוט אַריין.
צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד־אַפּטעקשגעס.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון בוכבינדער-און ליניער-צעך

(—) דינסטאַג איז אין לאָקאַל פון האַנדווערקער־קלוב, פּאָלודניאָווא 4 פאָרגעקומען די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון בוכבינדער־ און ליניערער־צעך. די פערזאַמלונג האָט געעפענט דער וויצע־סטאַרשי פון צעך — ה' י. פערלבערג. דעם בע־ריכט גיט איבער ה' באַרובקאַ, וועלכער ווייזט אָן אויף די שווערע בעדינגונגען ביי וועלכער עס איז אויסגעקומען די אָפּטרעטענדע פערוואַלטונג צו אַרבייטען, דאָך נישט קוקענדיג אויף אַלע מניעות, איז די אַרבייט געפיהרט געוואָרען מיט ערפאָלג לטובת דעם צעך.

ה' י. גאָלעווסקי גיט דאָן איבער דעם קאַסע־בעריכט, וועלכער ווערט דורך דער רעווידיר־קאָמיסיע בעשטעטיגט. נאָך דעם נעמט אַ וואָרט דער פאָרשטעהער פון מאַגיסטראַט, וועלכער דער־מאָנט צווישען אַנדערן אָן די אויפגאַבען פון די מיטגלידער, ער רופט זיי אויסצופיהרען די בע־שלוסען פון דער פערוואַלטונג און פינקטליך צו צאָהלען דעם ביטראַג, אין גאַנצען איז די עקזיסטענץ פון צעך שטאַרק בעדראָהט.

נאָך דעם ווי עס רעדען די ה"ה שימשע־וויטש און פערלבערג טרעט מען צו צו די וואַה־לען, וועלכע געבען פאָלגענדע רעזולטאַטען: מ. בלומשטיין — סטאַרשי, וויצע־סטאַרשיס — קופּפער, פערלבערג און שימשעוויטש. אין דער פערוואַלטונג — די ה"ה באַרובקאַ און שווינקעלשטיין, אַלס קאַנדידאַטען — רייכמאַן און מאַשענבערג. אין דער רעווידיר־קאָמיסיע — סקורקאַ און קאַנטאָראָוויטש.

פרוכטען- און געמיזע-קליינ-הענדלער געגען די הורטאווניקעס

זונטאַג איז אונטער'ן פאָרזיץ פון ה' קורצ־בוים פאָרגעקומען אַ מאַסען־פערזאַמלונג דורך די צוויי קליינהענדלער פעראייגען פון פרוכטען און געמיזע־הענדלער זשעראָמסקיעגאָ 45 און מליגאַר־סקע 9 צו וועלכע ס'געהער די גאַנצע לאָדזער פרוכטען־בראַנזשע און ס'זענען אָנוועזענד געווען 300 קליינהענדלער. עס זענען אַרויסגעטרעטען אַ גאַנצע רייה רעדנער און בעהאַנדעלט פערשידענע פאַך־פראַגען.

אַלע האָבען גערעדט וועגען דעם ווי די קליינהענדלער ווערען גערופט און שיקאַנירט מצד די הורטאָווניקעס, אַזוי צום ביישפּיל ווען איינער קויפט אַ קויבער אָדער אַ קאַסטען פרוכטען מוז ער אויך קויפען די לעדיגע קויבערס, וועלכע וועגען פון 10 ביז 15 קילאָ, און האָט די ווערט פון אַ פאָר גראָשען, און דער הורטאָווניק רעכענט דאָס פאַר פרוכט, און ביים קויפען אַ קויבער פרוכט, מוז מען נעמען דעם קויבער, אַזוי ווי ער איז, צום סוף ווייזט זיך אַרויס, אַז אונטען אין קויבער, איז דאָ אַנשטאָט פרוכט, מיסט בוכשטעבליך מיסט. און פאַר דעם מוז מען בעצאָהלען, אַזוי ווי פאַר פרוכט, צו דעם אַלעם קומט נאָך צו, אַז נאָכ'ן קויפען, די קויבערס, מ'שטיינסגעוואָגטע סחורה. מוז מען נאָך אָראָפּגעבען דעם הורטאָווניק פון יעדען קויבער, צו 25 גראָשען און 50 גראָשען, דאָס הייסט ביים הורטאָניק אויף „קאָסע־באַריך" פאַר וואָס זיי רופען עס אַזוי ווייסט מען נישט...

ביים שליסען די פערזאַמלונג איז אָנגענומען געוואָרען די פאָלגענדע רעזאָלוציעס:

1) נישט קויפען קיין שום פרוכט מיט קיין קויבער אָדער קאַסטען.

2) נישט קויפען קיין געסטויעטע סחורה. ביים קויפען מוזען זיי ווייזען ווי די סחורה זעהט אויס, אויך אינעווייניג אין קאַסטען אָדער אין קויבער.

3) נישט צאָהלען מעהר קיין 25־גער און 50 גראָשענס פון קויבער.

4) מענשליכע און סוחרישע בעהאַנדלונג, און נישט בעליידיגען, ווי עס האָט זיך געפיהרט ביז יעצט.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפער און הויט־קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער־שוואַכע
אנדזשעיא 5, טעל. 40-159
נעמט אָן פון 8–11 און פון 5–9 אָוו.
זונטאַג און יום־טוב פון 9–1 פאָרם.
בעזונדערער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען.

די אקציעס פון פירמע שייבלער און גראמאן גייען נישט איבער צו איטאליענישע קאפיטאליסטען

רעגירונגס-קרעדיטען פאר דער פירמע ווערען נישט אפגעשטעלט

פעסטשטעלונג פון דער האלב-אפיציעלער „איסקרא"

וו א ר ש א, 14 (טעלעפאניש).

אין שייכות מיט די קלאגען, וואס האבען זיך פארשפרייט, אז צוליב דעם, וואס די פירמע שייבלער און גראמאן האבען געקינדיגט זייערע ארבייטער, זענען אפגעשטעלט געווארען די רעגירונגס-קרעדיטען פאר דער דאזיגער פירמע, איז מודיע די האלב-אפיציעלע „איסקרא-פר.אגענטור", אז די קלאגען שטימען נישט מיט'ן אמת. די פירמע שייבלער און גראמאן בעקומט ווייטער קרעדיטען פון רעגירונגס-בענק און גענימט דעם ווייטגעהענדסטען צוטרוי.

ווייטער איז „איסקרא" מודיע, אז עס שטימט אויך נישט מיט'ן אמת, אז די קאנטראל איבער די אקציען-געזעלשאפט שייבלער און גראמאן איז איבערגעגאנגען צו א גרופע איטאליענישע קאפיטאליסטען. דער גאנצער פארטפעל אקציעס פון דער פירמע געפינט זיך אין די הענט פון די פאמיליעס שייבלער און גראהמאן. עס ווערט אבער גערעדט איצט מכח דעפאנירען די אקציעס פון שייבלער און גראהמאן אין איינער פון די רעגירינגס-בענק, כדי צו פארזיכער די געהעריגע קרעדיטע פאר דער פירמע.

וואס שייך דער קינדיגונג פון די ארבייטער פון דער פירמע „שייבלער און גראהמאן" שטעלט „איסקרא" פעסט, אז די קינדיגונג איז נאר איינגעפירעטען צוליב דעם ענדערען די ארבייטס-בעדינגונגען, וואס דארף פארקומען נאכ'ן אפלויף פון קינדיגונגס-טערמין.

ראדיא-פראגראם

דינסטאג, דעם 15-טען נאוועמבער

11,40 טעגליכע פרעסע-איבערזיכט. 11,50 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט. 11,58 צייט-סיגנאל. 12,10 גראמאפאן-פליטען. 3,40 ווירטשאפטליכער קאמוניקאט. 3,55 ספארט-קאמוניקאט, רעפערטען. 4,00 רעפעראטען. 4,25 גראמאפאן-פליטען, רעפעראט. 5,00 קאנצערט. 6,00 לייכטע מוזיק. 7,00 פארשידענעס. 7,20 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, פעליעטאן, ראדיא-פרעסע. 8.00 פאפולערער קאנצערט, ספארט-ידיעות, ראדיא-פרעסע. 10.00 ליטעראַרישע פערטעל-שעה. 10,15 טאנץ-מוזיק. 10.55 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט. 11 טאנץ-מוזיק.

* * *

אויסלאנד

8,00 ווינן – קאנצערט. 8,00 לייפציג – „עלגא". 8,45 רוים – אפערע „מאסקענבאל". 8,45 אסלא – קאנצערט. 9.00 בריסעל – סימפאנישער קאנצערט

פון יודישען טעאטער אין „פילהארמאניע"

היינט 9 אווענד צום 6-טען מאל די שטארק אויסגענומענע קאמעדיע מיט געזאנג און טענץ „דער געקויפטער חתן" מיט רעגינא צוקער און הערמאן פעניגשטיין אין די הויפטראלען.

איינגעפאלען א סופיט

און בעגראבען אונטער זיך פינף מענשען

(2) אין וואלסקי'ס וואוינונג, אויף גלובנא 60, איז דער סופיט געווען בעדראהט איינצופאלען. דער ווירט משה קרישטאל האט בעשלאסען דעם סופיט צו פערפעסטיגען און צו דעם צוועק האט ער נעכטען גערופען צוויי מולאזשעס.

ווען די מולאזשעס האבען נעכטען א ריהר געטון די שאנק, אויף וואס דער סופיט האט זיך אנגעשפארט, האט זיך פלוצים דערהערט א קנאל און דער סופיט האט זיך אראבגעלאזט אין דער שטוב, צודעקענדיג וואלסקי'ן, זיין פרוי, אנ'א"ניקעל און ביידע מולאזשעס. די מולאזשעס זענען לייכט פארוואונדעט געווארען, די וואלסקי'ס און דאס איינגיקעל זענען שווער פארוואונדעט געווארען.

די פאליציי פיהרט אנ'אויספארשונג.

ענטדעקט א לאגער פון געשמוגעלטען סאכארין

פאר 3 טויזענד זל. סאכארין איז פון דער גרעניץ-וואך קאנפיסקירט געווארען

(א) אויף מארישיוער 48, האט דער קאמיסאריאט פון דער גרעניץ-וואך אין לאדז אין דער וואוינונג פון יוזעף באוויצקי ענטדעקט א לאגער פון געשמוגעלטען סאכארין. באוויצקי האט די סחורה אפגעשיקט דורך קליינע קינדער. בעצייטען האט די פאליציי געכאפט א מיידעלע מיט א פעקעל, און דאס געשעפט איז „פערשיט געגאנגען". אין באוויצקיס וואוינונג איז געפונען געווארען א לאגער סאכארין אין דעם ווערט פון 3 טויזענד זל. וואס איז פון דער גרעניץ-וואך קאנפיסקירט געווארען.

טעאטער „סקאלא", שרודמיעסקא 15.

אלע ווילסען שוין, אז ווילען זיך און הנאה-האבען, קען מען נאר ביי

די יודישע באנדע

היינט און טעגליך, 9 אווענט – אויף י צ ח ק נ א ז ש י ק'ס נייעם שלאגער-פראגראם

„די וועלט שאקעלט זיך"

וואו די באליבטע און פריילעכע „באנדיטען":

חנה גראסבערג, ראזא גאזעל, לאלא פאלמאן, זישע קאץ, דוד לעדערמאן, מ. אפענהיים און רעזש. יצחק נאזשיק, שאסלען מיט גאנץ לאדזי!..

באזארגט אייך מיט בילעטען אויף דאנערשטיק צו דער 1-טער פאפולערער פארשט. צו 60 גר. ביז 2 זל. טאנצט, יודעלעך טאנצט!

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאסע. אדמ. לייטער: יאן וויינבערג.

יודיש טעאטער

„פילהארמאניע"

נארוטאוויטשא 20.

אנפ.: א. בעזמאן און א. שטאכפעדער

די באליבטע סוב'עטין

רעגינא צוקער

בעריהמטער ארטיסט

הערמאן פעניגשטיין

מיט'ן גאנצן אויסגעצייכענטן אנסאמבל.

הייבט! הייבט!

9 אווענט צום 6-טען מאל

דער געקויפטער חתן

אין די הויפט-ראלען: רעגינא צוקער און הערמאן פעניגשטיין

דאנערשטאג, דעם 17 טען, 9 אווענט

גרויסע פאלקס-פארשטעלונג

א ר י ם א ו ן ר י י ך –

א ל ע ג ל י י ך

פרייזן דער גאנצער פארטער צו 1 זל.

דער גאנצער באלקאן און גאלעריע צו 50 גר.

ו ו ע ר ע ס ק ו י פ ט פ ר י ה ע ר, ב ע ק ו מ ט א ב ע ס ט ע ר ע ן פ ל א ץ!

די זעהר אויסגענומענע קאמיש'ע אפערעטע

דער זיסער בחור

פ ר ט י ם מ א ר ג ן.

ביי די „ווילנער"

די פאפולערסטע אויפפיהרונג ביי די ווילנער–היינטיגען אנהייב סעזאן איז די שטארק אויסגענומענע פיעסע „בונט אין אויטבעסערונגס - הויז" וועלכע ווערט שוין געשפילט צום 37-טען מאל.

אזוי ווי עס ווערען בענייט 4 פרעמיערעס – האט די דירעקציע בעשלאסען, פאר'ן אראבנעהמען די שלאגער-פיעסע פון רעפערטואר–געבען 3 פאפולערע פארשטעלונגען פון 50 גר. ביז 1.10 זל היינט דינסטאג דעם 15. ד. ח. ווי אויך מיטוואך דעם 16-טען און דאנערשטאג דעם 17-טען.

פרייטאג–פרעמיערע.

פעלץ-ווארעז

קען מען קויפען אמביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען נאר ביי דער לאנגיאהריגער פירמע

L. B. FEFER, Wschodnia 42, tel. 178-04

בעמערקונג: די קירושנער-ווערקשטאל געפינט זיך אויפ'ן ארט.

די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך און רעיעל.

ר. איזראעל

משפחות אין פלאמען

סענסאציאנעלער ראמאן

פון יודישען פאמיליען-לעבען

(19

– אהן איראניע און אהן חוזק, האט דער אויספארשער געזאגט צו מארעקן. אונזער ענין איז צו ערנסט, אז מיר זאלען זיך דא שפילען אין נעבענזייטיגע אונוויטיגע שמועסען און געשפרעכען.

– איך קען דאך נישט רעדען וועגען דעם אהן איראניע, ווען איהר נעמט מיך און שפארט מיך איין פאר זאכען, וועגען וועלכע איך האב קיין שום אהנונג נישט.

דער ווייטערדיגער עדות-פערהער אויך ואויך נישט געגעבען קיין רעזולטאטען. אויסער די האנד פון דער ערמארדעטער ביי מארעקן אין באגאזש האט מען קיין שום שפורען געגען מארעק'ן נישט געפונען און די לאגע פון דער אויספארשונגס-מאכט איז געווארען א זעהר שווערע.

קאפיטעל 5

אויף צומארגענס...

דער פאקט וואס מרים האט נישט גענעכטיגט אין דער בעקאנטער נאכט אין דער היים, האט ארויסגערופען מעהר טומעל, ווי מרים האט זיך דאס געקענט פארשטעלען. די צוויי דינסטמיידלעך וואס זענען נאך געבליבען אין שטוב, נאכדעם ווי מרים'ס מוטער איז געשטארבען, האבען קודם-כל וועגען דעם צו וויסען געגעבען דער רביצין רחה'לע, וועלכע האט שוין געהאט אלעמען איבערגעגעבען, אז זי איז פון איצט אן די בעשיצערין און ערציהערין פון מרים'ן.

רחל'ע האט זיך שטארק דערשראקען, ווען זי איז גאנץ פריה אויפגעוועקט געווארען און מ'האט איהר איבערגעגעבען, אז מרים האט נישט גענעכטיגט אין דער היים און מען ווייסט נישט וואו זי איז אהינגעקומען. אין ערשטען מאמענט איז איהר ארורכגעפלויגען א געדאנק, אז מרים איז איינגאנצען ענטלאפען, אז זי האט אזוי-ארום אויסגעדריקט איהר פראטעסט געגען דעם, וואס רחל'ע האט אזוי פלוצלינג און כמעט ברוטאל איהר מיטגעטיילט וועגען דער צוואה פון גיטעלען. וועלכע האט בעפוילען, אז די רביצין זאל איבערנעהמען מרים'ס ווייטערדיגע ערציהונג, און אז דוד'ל ראדאמסקער זאל ווערען איהר חתן. זי האט שוין געהאט חרטה צוליב דעם, וואס זי האט צו פריה גערעדט מיט מרים'ן וועגען דער צוואה און איצט האט זי אלץ קאליע געמאכט.

זי האט זיך שנעל אויפגעכאפט און שנעל ארויס אין גאס, אזוי, אז דער רב, וועלכער האט נישט געוואוסט פון דעם גרויסען סוד פון זיין ווייב דער רביצין – זאל דערפון נישט וויסען. רחל'ען איז באלד איינגעפאלען, אז זי דארף זיך וועגען דעם זעהען מיט אנקא'ן, וועלכע איז געווען מרים'ס איינציגע חבר'טע. אנ'אנדערשמאל וואלט די רביצין בשום אופן זיך נישט ערלויבט צו מינערן פון איהר כבוד און אוועקגעהען צו אנקא'ס עלטערן און בעזונדערס צו אנקא'ן. איצט אבער האט זי געמוזט רעזיגנירען פונ'ם יחוס און זי איז אוועק צו אנקא'ן.

ס'איז נאך געווען זעהר פריה, אין א צייט ווען מ'קומט נישט צו גאסט און אפילו נאך צו פריה צו ערלעדיגען וועלכע ס'איז געשעפטען. דעריבער איז אנקא שטארק איבערראשט געווארען ווען עפענענדיג אויף א קלינג ביי דער טיר, האט זי אויף דער שוועל דערזעהען רחל'ע די רביצין. אנקא האט געמאכט עטליכע שריט צוריק פון דער טיר. די רבי'צין האט נישט דערלאזט, אז זי זאל צו זיך קומען און האט גלייך אנגעהויבען:

– איך בין געקומען צו דיר, מיין קינד וועגען א זעהר וויכטיגען ענין, דארפסט זיך נישט וואונדערען, וועסט אליין באלד אלץ פערשטעהן און איך האף, אז דו וועסט זיין אויפריכטיג מיט מיר.

— אבער איך בין איבערראשט' רבי'צין, פון אייער וויזיט אין אזא אונגעוועהנליכער צייט, ביטע זאגט וואס האט אייך געפיהרט צו מיר, און אויב איך וועל קענען מיט עפעס העלפען, בין איך גרייט אייך צו דינען.

– א. דו וועסט מיר שוין קענען זעהר פיל העלפען אין דעם ענין, אין וועלכען איך בין צו דיר געקומען, זאג מיר, מיין קינד, וואו איז מרים?

אנקא האט זיך הויך צולאכט.

– אומזיסט שרעק געהאט עטליכע מינוטען, נו, מרים האט גענעכטיגט ביי מיר די היינטיגע נאכט, און איהר האט געוויס געמיינט, אז זי איז ענטלאפען אדער אוועקגעקומען. ס'איז א גאנץ פשוט'ע זאך. זי איז נעכטען געווען ביי מיר צו גאסט, דערווייל האט זיך געמאכט א זעהר שלעכט וועטער און איך האב זי צוגערעדט, אז זי זאל דא בלייבען נעכטיגען, איך רעכען, אז קיין שום שלעכטס איז דא נישט געשעהען און איהר האט זיך שוין בערוהיגט.

– נאך נישט אינגאנצען, אזעלכע זאכען טארען נישט פאסירען. אזא מיידעל ווי מרים טאר נישט בלייבען א חוץ איהר שטוב אין אלגעמיין און ווער שמועסט נאך ביינאכט. איך קען דערויף נישט ערלויבען און איצט האט זיך ביי מיר נאך פערפעסטיגט די איבערצייגונג, אז מרים דארף ליקווידירען איהר וואוינונג און זיך אריינציהען צו מיר אין שטוב. אזוי איז געווען דער ווילען פון איהר מוטער עליה השלום און אזוי איז איצט מיין ווילען.

– איך וויל זיך אין דעם ענין נישט מישען, האט אנקא געוואלט פערענדיגען דאס אונאנגענעהמע געשפרעך, אבער איך האלט ווייטער, אז ס'איז קיין שום בייז נישט געשעהן, אויב אנקא האט איבערגענעכטיגט א נאכט ביי איהרס א פריינדין.

– דאס איז אייער מיינונג, מיר טראכטען וועגען דעם גאנץ אנדערש. יעדענפאלס דאנק איך אייך פאר דער בערוהיגענדע ידיעה, אז מרים האט דא גענעכטיגט, וואלט איך געקענט מיט איהר דא ביי אייך רעדען.

– ליידער נישט, ווייל זי איז גאנץ פריה אוועק פון דאנען. זעהט אויס, אז זי האט געוואלט בערוהיגען די הויז-מענשען און איז אהיימגעגאנגען. איך אליין האב זי נאך נישט בעוויזען צו זעהען. זי איז אזוי נאאיוו, אז זי האט אפילו דא נישט געוואלט בלייבען קיין איין מינוט לענגער.

– אויב אזוי דאנק איך אייך און איך קען שוין געהען.

אין דערזעלבער צייט האט זיך מרים געדרעהט אויף דער בריק פון גרויסען טייך, וואס איז געפלאסען הינטער דער שטאט.

(פארטזעצונג קומט)

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט. אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס און גוף פאר הויזערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאן און עס פאלט אריין אין דעם פיס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנת דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטארבליך. ספעציעל געגען דעם הויזער-באנדאזשען אויסגעצייכנעט גוט דורך הויכע פראפעסארען פון מיינע בע-האנדלונג און פון דייטשען פראפעסאר

דאקטאר בראכוראטינער בעוויזענען זיכער דעם שווערסטען און געפעהר-ליכסטען בראך. אויך פאר הויקערס, רייסונגען מיט הייל-גארטעלען און פלאטע פיס, פאר פערקרימטע פיס און פלאטס-פיס. ספעציעלע איינלאגען אין די שיך קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאקען, פאר די גרעסטע קראנקע אדערן. עמפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT, Ortoped

von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,

tel. 221-77, front, parter.

באמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבע-דינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע איניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד״ר באראנאש, פראפ. ד״ר י. מאריש-לער, פראפ. ד״ר בר. קיפלאנאווסקי און אויך אנדערע.

מיר נעהמען אויף אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

הערמיט דריק איך אויס מיין דאנקבארקייט דעם גרויסען ספעציאליסט ה׳ ד״ר. י. ראפאפארט, וואוינהאפט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10, פאר ראטעווען מיך פון א שווערער בראך-קראנקהייט. ה׳ ד״ר. י. ראפאפארט האט נישט געשוינט קיין מיה, כדי מיך צו באפרייען פון א זיכערער געפאהר און מיך געבראכט צו א געזונדען צושטאנד. היינט ביים טראגען זיין באנדאזש שפיל איך פוטבאל, און כ׳בין פולשטענדיג געזונד.

(—) ארוויל דרעשלער

לאדז, וואכאדניע 4, 2-טער שטאק.

Doktór

Łagunowski

Piotrkowska 70

i róg Traugutta

Tel. 181-83.

choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe.

Gabinet Roentgeno-leczniczy.

Przyjmuje od 8[30] do 10, 1 — 2[30], od 6 do 8[30] w, w niedzielę i święta od 9 do 11[30] rano

דער שליסעל

ב. וויינבערג

צום גליק איז א לאס

געקויפט אין דער גליקליכער קאלעקטור פון

פיעטריקאווער 42

פיעטריקאווער 163

פיעטריקאווער 317

וואו ביי דער לעצטער ציהונג זענען געפאלען די געווינסטען ווי פרעמיע 100,000 זל. — אויף № 89.650 א געווינס 50,000 זל.—№ 115,887 ווי אויך א סך געווינסטען צו 25,000, 15,000, 10,000 5000 זל. אז״וו

די צייט איז קורץ! נוצט אויס די געלעגענהייט!

אין אונזער צענטראלע אויף פיעטריקאווער 42 קען יעדער זעהען דאס קונסט-געמאהלטע בילד, וואס שטעלט פאר דעם אופן ווי אזוי עס קומט פאר די ציהונג פון דער מלוכה - לאטעריע.

ב־ריליאנטען, גאלד, זילבער און לאמבארד קוויטען קויף איך און צאהל די העכסטע פרייזען בעווין שמאטעס אויף לאנגער אלדער ארט ב׳נשומעריע און גאלד-אויסארבייטונגען צו די בילינסטע פרייזען מ. מיזעס לאדז פיעטריקאווער 30

DR. MED.

B. WINDZBERG

כירורגיע

און פרויען-קראנקהייטען

אלעע 1-טער מאי 16

טעל. 123-48

נעמט אן פון 1—2 און 5—8

שייטלעך

מיט פאריזער שרינדען און פערטיגע שייטלען ווערען ערשטקלאסיג און רעיעל אויסגעפיהרט אויף אנדולאציע ביי קערש, סקווערא 15.

Dr. HELLER

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע האט זיך איבערגעצויגען אויף

טראוגוטא 8, טעל. 179-89

נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה און פון 4—8 אווענד. פאר פרויען א ספעציעלער וואַרטע-זאל.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

אלע דארפען וויסען

אז די פירמע

פערדער זגערזשער 7

לוטאמירסקא 2 און זגערזשער 20

אין די איינציגע קוועלע, וואו מען קריגט אמבילינסטען צו קויפען

דאמען- און מענער-היטען

פון די נייעסטע פאסאנען און מאדערנסטע קאלירען, און גלייכצייטיג ווערט אנגענומען צו איבערפאסאנירען מענער- און דאמען-היטען פון גאר אלט אויף גענצליך ניי און אלעס צו ביליגע פרייזען און רעיעלע בעהאנדלונג.

געדענקט די אדרעסען!

Dr. med. **Haltrecht**

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און גשלעכטס-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21

נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה, פון 1 ביז 2 מיטאג און פון 5—9 אווענד. זונטאג פון 10—1 בייטאג.

בוכהאנדלונג נ. בערלינסקי

לאדז, אלט-שטאט 12.

חודש פונם יודישען בוך, ארגאניזירט לויט דער איניציאטיוו פון יודישען פען-קלוב אין פוילען

אין דער ביליגער רשימה געהען אריין העכער 1000 פון די בעסטע ביכער, די וויכטיגסטע ווערק פון דער יודישער און וועלט-ליטעראטור פון די בעדייטענדיגסטע פערלאגען. הנחה ביז 90 פראצ.

קומט און זעהט אדורך די רשימה פונ׳ם ביליגען ביכער-פערקויף און איהר וועט זיכער עפעס קויפען.

אלע ביכער זענען צו בעקומען אויך אין פראכט-באנד צום פרייז פון 1.50 גילדן.

קליינע אנאנסען

1 זלאטי

אנאנס ביז 15 ווערטער

פערשידענעס

Student, wykwalifikowany pedagog udziela lekcji. Naucza dorosłych szybko-gruntownie polskiego i arytmetyki. Cena przystępna, Telefon 123-18, 11-1 i 8-10 wieczór. 7032

א מיטעלער הויזבעזיצער נעהמט אן הייזער צלס פערוואלטער ווען נויטיג געגען קויציע אדער געלד פאראויס. אפערטען אונטער ליטערע „A.“ 7031

אויף 10-ער שטריק-מאשינען נעם איך אן צו ארבייטען אויף לוין, זאכאדניא 19, וו. 6. 7030

אכטונג! די בעסטע און געשמאקסטע כ׳שרע מיטאגען, ביליגער ווי איבעראל, גיט ארויס דער בעוואוסטער היגיענישער רעסטאראן פון הערמאן לעווינסקי, פילסודסקיעגא 39, פראנט, 2. שט.

פריוואט לעקציעס

ס׳ווערט געבראכט א יונגעל אויף פראקטיק פון 14—15 יאהר, וואס זאל קענען פויליש. צו מעלדען זיך צו ווינדמאן, גדאנסקא 5, פראנט, 2-טער שטאק. 3 א זייגער נאכמ. אדער 9 אוו. 7019

ס׳ווערט געזוכט א יונגעל אדער א מעדעל צו לייכטע בעדינונג, אונגעפעהר 14 יאהר, בע-פארצוגט פון דער פראווינץ. ציגעל-גאס 7, 1-טער שטאק, רעכטע אפיצינע. 7026

א קרעפטיג יונגעל פון 15 ביז 16 יאהר פון ארענטליכע עלטערן ווערט פון זאפארט געזוכט ביי באוועלניק, פילסודסקיעגא 26. 7028

א קוואליפיצירטער מענער-שניידער-געזעלען ווערט געזוכט ביי א. פריד, רזשגאווסקא 35.

א שניידער-ארבייטער צו מענער-בעשטעלט ווערט פון זאפארט געבראכט. צו ערפאהרען אין אדמ. פון דער צייטונג. 7029

לאקאלען

א פראנט-וואוינונג פון 2 אדער 3 צימער און קוך איז פון זאפארט איבערצוגעבען, ביליג דירה-געלד. צו ערפאהרען אין אדמ.

אכטונג, פאפיר-בראנזשע! איך וויל אוועק-געבען א צימער ביי א פאפיר-לאדען, געאייגנעט אויף א בוכבינדעריי, סערוועטען-מאכער, דרוקער אדער עהנליכע בראנזשע. צו ערפאהרען קאמיענא 18 פראנט, פארטער, ביים שטיקער.

ווערקשטעל פון שירמס און שפאציר-שטעקענס

ס. פייגענבוים,

לאדז, נארוטאוויטשא 19

עמפפעהלט אין א רייכען אויסוואהל פון קאלירטע דאמען- און מענער-שירמס און שטעקנס צו קאנקורענץ-פרייזען.

נעמט אן אלערליי רעפעראטורן פון שירמס און שטעקנס

חדר „תורה ודת“

עם ג״ן-ילדים

פל. וואלבאשטשי (נייע שטאט) 6

מאכט בעקאנט דאס נאך א גרינדליכען רעמאנט ווערט דאס חדר צום נייעם שול-יאהר פולשטענדיג רעארגאניזירט און פערפולקאמט אויף אלע געביטען פון למודי קודש און למודי חול.

איינשרייבונגען פון נייע תלמידים אויפ׳ן קומענדיגען שול-יאהר 1932/33 אין אלע מחלקות ווי אויך אין גן-ילדים (פרעבעל-שול) קומען פאר יעדען טאג פון 9—1 בייטאג.

עלטערן! פערשרייבט אייערע קינדער אין חדר „תורה ודת“, וואו סווערט געלייגט גרויס אכט אויף דער ערציהונג און דרך-ארץ׳דיגע אויפפיהרונג און ס׳ווערט געלערנט דורך מלמדים ספעציאליסטען תורה ודרך ארץ און אלעס, וואס א יודיש קינד דארף צו וויסען!

קינדער פון 4 ביז 8 יאהר ווערען אהיים-געפיהרט דורך א ספעציעלען מענש.

צוליב׳ן קריזיס — הנחה-פרייזען.

יעדער איינציגער האט זיך איבערצייגט, אז פאר

מעבעל

דיוואנען, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או״וו צאהלט די העכסטע פרייזען

א. ווילצמאן שענקעוויטש 23

טעלעפאן 191-00.

ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

דר. מעד. בערמאן

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07.

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקה. מענער-שוואכע בעהאנדלונג א. סעקסועלע בעראטונג, נעהמט אן פון 8—11 פריה און פון 4—8 אווענד, זונטאג פון 9—1 בייטאג.

פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען

Dr. med. I. ROZENFELD

אוירען, נאז און האלז-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

8 זאוואדזקא 8, טעל. 241 53

נעהמט אן פון 2½—4½.

„SANATO“

כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט

אגראראווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג

ד״ר מעד. ש. אייגער, ד״ר מעד. י. בוים, ד״ר מע רייטלער-סוריאנסקא ד״ר מעד. וו. אייכנער

פרייז פון א געבורט

אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויפזיכט איבערן קינד ד״ר מעד. י. פאלאסאוו

כירורגישע אפטיילונג ד״ר מעד. מ. קאנטאר.

Dr. med.

W. Eychner

אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4

(נעבן קינא „טשארי“) טעל. 134-72

נעהמט אן פון 2½—4 און פון 7 — 8 אווענד

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

זאוואדזקא 1.

נאר פאר ווענערישע הויט-קראנקה. און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-לאגישע און נערוועז-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט דיאטערמיע.

— — טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — — פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען. זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.

— בעזונדערע ווארטע-צימער פאר פרויען

וויזיט 3 זל.

Dr. med

REICHER

פאלודניאווא 28, טעל. 20193

ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוואכע-בעהאנדלונג קינדערלאזיגקייט און סעקסועלע בעראטונגען

נעהמט אן פון 5 — 8 אווענד.

זונטאג און יום-טובים פון 9 — 1 בייטאג.

לעטשניצע

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

17 זגיערזשער 17,

טעלעפאן 116-33

ס׳נעהמען אן דאקטוירים פון אלע ספעציאליטעטן, ד״ר גאלדשטיין-פאלאק, ד״ר יוסטמאן, ד״ר מ. קאנטאר, ד״ר ציגע, ד״ר ראקאווסקי, ד״ר ראזענצווייג, ד״ר רוזשאנער, ד״ר וויינבערג, ד״ר סטופעל, צאהן-ארצט נראדזיענטשיק-קאראשיאווא ווי אויך וויזיטען איין שטאט.

רענטגען-בעשטראלונגען, קווארץ, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, און ערצטליכע אנאליזען.

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער שורה

פאר׳ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב-יו״ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען

אין טעקסט—40 „ „ „ „ —60 „ „ „ „ 4

נאכ׳ן טעקסט—12 „ „ „ „ —18 „ „ „ „ 8

אויסער דער שטאדט 50 פראצ. טייערער. אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען-20 גר. א מ/מ (אין דער זייט 8 שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווער-טער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גר.

אבאנאמענטס-פרייז:

אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

פעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדריקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס

פאר׳ן אינהאלט און טער מין פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנט-ווארטליך. די אדמינ. איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg

Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. rotac. „Naier Folksblat“. Piotrkowska 21.